

พระราชบัญญัติ
จัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ย.Y.fl.2517

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“การจัดรูปที่ดิน” หมายความว่า การดำเนินงานพัฒนาที่ดินที่ใช้เพื่อเกษตรกรรม ให้สัมภารณ์ทั่วถึงที่ดินทุกแปลงเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต โดยทำการรวบรวมที่ดินหลายแปลงในบริเวณเดียวกันเพื่อวางแผนจัดรูปที่ดินเสียใหม่ การจัดระบบชลประทาน และการระบายน้ำ การจัดสร้างถนนหรือทางล่างเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นที่ดิน การบำรุงดิน การวางแผนการผลิตและการจำหน่ายผลิตผลการเกษตร รวมตลอดถึงการแลกเปลี่ยน ก่อร่อง การรับโอนสิทธิ์ในที่ดิน การให้เช่าซื้อที่ดิน และการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินตลอดจนการจัดเขตที่ดินสำหรับอยู่อาศัย

“เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงผึ้ง เลี้ยงไก่ เลี้ยงครัว เพาะเห็ด และการอื่น ๆ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

“เขตโครงการจัดรูปที่ดิน” หมายความว่า เขตที่ดินที่พระราชบัญญัติกำหนดให้เป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน

“คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด” หมายความรวมถึงคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกรุงเทพมหานครด้วย

“เจ้าของที่ดิน” หมายความว่า ผู้มีสิทธิ์ในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกกฎหมายเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของแต่ละกระทรวง

กฎหมายนี้ เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

คณะกรรมการจัดรูปที่ดิน

มาตรา 6 ให้มีคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมกลางขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง” ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานกรรมการ อธิบดีกรมชลประทาน อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน อธิบดีกรมวิชาการเกษตร อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมอัยการ อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมพัฒนาชุมชน อธิบดีกรมทางหลวง ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินห้าคนซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง และให้หัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 7 เมื่อได้มีพระราชบัญญัติกำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินมาตรา 24 ใช้บังคับในบริเวณใดในเขตกรุงเทพมหานครแล้ว ให้มีคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานครขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกรุงเทพมหานคร” ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นประธานกรรมการ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหนึ่งคน ปลัดกรุงเทพมหานคร เกษตรกรกรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ดินกรุงเทพมหานคร ผู้แทนกรมชลประทาน ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน ผู้แทนกรมส่งเสริมสหกรณ์ ผู้แทนกรมอัยการ ผู้แทนสำนักผังเมือง หัวหน้าเขตท้องที่มีการจัดรูปที่ดิน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินห้าคนซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากเจ้าของที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน และให้หัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 8 เมื่อได้มีพระราชบัญญัติกำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดิน มาตรา 24 ใช้บังคับในบริเวณใดในจังหวัดใดแล้ว ให้มีคณะกรรมการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัดขึ้นคณะหนึ่งในจังหวัดนั้น เรียกว่า “คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด” ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ ปลัดจังหวัด อัยการจังหวัด เจ้าหน้าที่ดินจังหวัด เกษตรจังหวัด สหกรณ์จังหวัด พัฒนาการจังหวัด ผู้แทนกรมชลประทาน ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน ผู้แทนกรมทางหลวง ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร นายอำเภอและปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้า ประจำกิจอำเภอท้องที่ในห้องที่ที่มีการจัดรูปที่ดิน เป็นกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินห้าคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากเจ้าของที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน และให้หัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 9 ให้กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งตามมาตรา 6 มาตรา 7 หรือมาตรา 8 มีภาระ

อยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี

ในการนี้ที่มีการแต่งตั้งกรรมการในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นหรือแต่งตั้งซ่อม ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้วนั้น

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการอีกได้

มาตรา 10 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีให้ออก แล้วแต่กรณี
- (4) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา 11 การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการซึ่งได้รับเลือกจากการที่มาประชุมเป็นประธานในที่ประชุม

ถ้าประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มาตรา 12 การวินิจฉัยข้อด้องที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก

กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงข้าง

มาตรา 13 ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไป ซึ่งกิจการของสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางและสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด รวมทั้งอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) วางแผนการจัดรูปที่ดินในท้องที่ต่าง ๆ และกำหนดแผนการดำเนินงานนั้น
- (2) พิจารณากำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อเสนอให้รัฐมนตรีออกประกาศตามมาตรา 25
- (3) ดำเนินการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน
- (4) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับการจัดซื้อที่ดินหรือการเวนคืนที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินตามมาตรา 32

- (5) ให้ความเห็นชอบในแผนผังการจัดแปลงที่ดินระบบชลประทานและการระบายน้ำ การสร้างถนนหรือทางล่างสำหรับน้ำ การปรับระดับพื้นดิน การแลกเปลี่ยน การโอนการรับโอนสิทธิ์ในที่ดิน การให้เช่าซื้อที่ดิน และการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับ การจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด เสนอ
- (6) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินราคาที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินใน เขตโครงการจัดรูปที่ดิน
- (7) ให้ความเห็นชอบในการกำหนดที่ดินตอนใดเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติ ของแผ่นดิน สำหรับผลเมืองให้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดย เฉพาะ มาตรา 43
- (8) ให้ความเห็นชอบในบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการ จัดรูปที่ดินที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดเสนอ
- (9) วินิจฉัยข้อด้วยกับปัญหาการจัดรูปที่ดินตามคำร้องหรือคำอุทธรณ์ของ เจ้าของที่ดิน หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ตามมาตรา 34 และมาตรา 38
- (10) ให้ความเห็นหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในการแต่งตั้งหัวหน้าสำนักงานจัดรูป ที่ดินจังหวัดตามมาตรา 19 และในเรื่องเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน
- (11) วางระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน การเงิน และกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินของสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางและสำนักงานจัดรูป ที่ดินจังหวัด
- (12) ดำเนินกิจการอื่นที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 14 ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่ว ไป ซึ่งกิจการของสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้
 - (1) จัดให้มีการสำรวจบริเวณที่ดินที่เห็นสมควรจะกำหนดเป็นเขตโครงการจัดรูป ที่ดิน และสอบถูกต้องความแม่นยำของเจ้าของที่ดินว่าจะให้ดำเนินการจัดรูป ที่ดินหรือไม่ และให้จัดทำบันทึกแสดงความยินยอมหรือไม่ยืนยันไว้เป็นหลักฐาน
 - (2) ประเมินราคาที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด
 - (3) จัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินแต่ละ โครงการเพื่อเสนอคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง
 - (4) พิจารณาวางแผนผังการจัดการจัดแปลงที่ดิน ระบบชลประทานและการระบายน้ำ การสร้างถนนหรือทางล่างสำหรับน้ำ การปรับระดับพื้นที่ดิน การแลก

เปลี่ยน การโอน การรับโอนสิทธิในที่ดิน การให้เช่าซื้อที่ดิน และการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อเสนอคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง

- (5) จัดให้มีการประชุมเจ้าของที่ดินและผู้มีสิทธิได้รับที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน เพื่อชี้แจงให้เข้าใจความมุ่งหมาย วิธีการจัดรูปที่ดิน สิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบและประโยชน์ที่เจ้าของที่ดินหรือผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจะเพิ่มได้รับ และทำความตกลงเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน
- (6) ดำเนินการสอบสวนและวินิจฉัยค่าร้อง ประนีประนอมหรือไถ่ถอนการจำนวนหักภาษีการขายฝาก ตามมาตรา 34 มาตรา 35 และมาตรา 36
- (7) ดำเนินการเกี่ยวกับการเงินและการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินตามระเบียบ หรือข้อบังคับหรือมติของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง หรือตามที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางมอบหมาย
- (8) วางระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสำนักงานจัดรูปที่ดิน จังหวัดเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบหรือข้อบังคับ หรือมติของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง
- (9) แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำเขตโครงการจัดรูปที่ดินตามที่สำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดเสนอ
- (10) ดำเนินกิจการอื่นที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ การจัดรูปที่ดิน

มาตรา 15 ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางหรือคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด มีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อพิจารณาศึกษาหรือวิจัย หรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางหรือคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมอบหมาย และให้นำความในมาตรา 11 และมาตรา 12 มาใช้บังคับแก่การประชุมของอนุกรรมการโดยอนุโรม

หมวด 2

สำนักงานจัดรูปที่ดิน

มาตรา 16 ให้จัดตั้งสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางขึ้นในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดรูปที่ดิน และปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด และมีหน้าที่ควบคุมสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

ให้สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางทำหน้าที่เป็นสำนักงานจัดรูปที่ดินกรุงเทพมหานคร ด้วย

มาตรา 17 เมื่อได้มีพระราชบัญญัติกำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินตามมาตรา 24

ใช้บังคับในท้องที่ได้แล้ว รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาจัดตั้งสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดขึ้น โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดรูปที่ดินตามที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดกำหนด

ในการที่ได้กำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินครุภูมิที่ดินได้ในเขตของสองจังหวัดขึ้น ไปรวมอยู่ในเขตโครงการเดียวกัน คณะกรรมการจัดรูปที่ดินตลอดเขตโครงการนั้นก็ได้ไม่ว่าจะมีสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดใดในจังหวัดที่เกี่ยวข้องนั้นหรือไม่ และให้เจ้าหน้าที่ที่ดินจังหวัดและนายอำเภอและปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิจอำเภอท้องที่ในจังหวัดอำเภอและกิจอำเภอที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดตามมาตรา 8 ด้วย

มาตรา 18 ให้มีหัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางในสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางโดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งจากข้าราชการในสังกัด มีอำนาจหน้าที่บริหารกิจการของสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย และโครงการที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางมอบหมาย และให้มีอำนาจบังคับบัญชาพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง

ให้หัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางมีอำนาจหน้าที่ควบคุมสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดด้วย

มาตรา 19 ให้มีหัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดในสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดโดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งจากข้าราชการในสังกัด มีอำนาจหน้าที่บริหารกิจการของสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย และโครงการที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางและคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมอบหมาย และให้มีอำนาจบังคับบัญชาพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด

มาตรา 20 ให้มีเจ้าหน้าที่ตามสมควรเพื่อปฏิบัติงานของสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางและสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด

มาตรา 21 เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการจัดรูปที่ดินนั้น ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจ

- (1) มีทรัพย์สิทธิต่าง ๆ ถือกรรมสิทธิ์ ครอบครอง จัดให้ได้มา ซื้อ เช่า เช่าซื้อ ทุยม
จัดสรร จำหน่าย จานอง จำนำ ทำการแลกเปลี่ยน รับโอน รับโอนสิทธิการ
เช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ ด้วยประการใด ๆ ซึ่งที่ดินหรือทรัพย์สินอื่น
- (2) ให้กู้ ให้ยืม ให้เช่า ให้เช่าซื้อ ให้สินเชื่อ รับจำนำ รับจำนำ โอน โอนสิทธิ
การเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ ด้วยประการใด ๆ ซึ่งที่ดินหรือทรัพย์สินอื่น

มาตรา 22 ในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง มอบหมายให้หัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางหรือหัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด เป็นผู้กระทำการในนามของ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรา 23 บรรดาที่ดินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้มาโดยประการใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้หรือได้มาโดยการเวนคืนตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการจัดรูปที่ดินโดยเฉพาะ และให้อีกว่าเป็นทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจดำเนินการโอนไปยังเอกชนได้

คุณสมบัติของเอกชนผู้มีสิทธิรับโอน ตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการขอรับโอน และการโอนให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 3 การดำเนินการจัดรูปที่ดิน

มาตรา 24 การกำหนดเขตที่ดินในท้องที่ได้ให้เป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดินให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

ในพระราชกฤษฎีกามาตรานี้ให้ระบุที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อื่นที่อยู่ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน พร้อมทั้งรายชื่อเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย และให้มีแผนที่แสดงเขตโครงการจัดรูปที่ดินแบบท้ายพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 25 เพื่อประโยชน์ในการตราพระราชกฤษฎีกามาตรา 24 ให้รัฐมนตรี มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดท้องที่ที่จะสำรวจเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ประกาศดังกล่าวให้มีแผนที่สังเขปแสดงเขตท้องที่ที่จะสำรวจเพื่อกำหนดเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดินแบบท้ายประกาศนั้นด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ

ภายในเขตแผนที่ท้ายประกาศของรัฐมนตรีตามมาตรานี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

- (1) เข้าไปทำการอันจำเป็นเพื่อการสำรวจได้ แต่ต้องแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินทราบเสียก่อน
- (2) ทำเครื่องหมายระดับ ขอนเขต หรือแนวเขต โดยปักหลักหรือบุกร่องแนว ในกรณีที่ต้องสร้างหมุดหลักฐานการแผนที่ในที่ดินของผู้ใด กิ่งมีอำนาจสร้างหมุดหลักฐานลงได้ตามความจำเป็น

เมื่อมีความจำเป็นและโดยสมควร พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังนี้ ตัดรากไม้ และกระทำการอื่นแก่สิ่งที่กีดขวางการสำรวจได้เท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ให้คำนึงถึงการที่จะให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้รับความเสียหายน้อยที่สุด

มาตรา 26 เมื่อได้มีประกาศของรัฐมนตรีตามมาตรา 25 แล้ว ภายในระยะเวลาหนึ่งห้ามให้ผู้ใดเจ้าหน่ายด้วยประการใด ๆ หรือก่อให้เกิดภาระติดพันใด ๆ ซึ่งที่ดินในท้องที่ที่จะสำรวจเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน หรือกระทำการใด ๆ อันอาจทำให้ราคาประเมิน

ที่ดินสูงขึ้นในที่ดินนั้น เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง

ในกรณีที่มีการกระทำใด ๆ ที่ทำให้ราคาประเมินที่ดินสูงขึ้นในที่ดินนั้นโดยไม่ได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด จะไม่ประเมินราคาน้ำที่ดินที่สูงขึ้นนั้นรวมในราคาระบเินที่ดินและทรัพย์สินในที่ดินนั้น ถ้าการที่จัดทำขึ้นนั้นเป็นทรัพย์สินที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือกีดขวางการจัดรูปที่ดิน ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินทำการรื้อถอนเสียได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินไม่ปฏิบัติตาม ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจดำเนินการรื้อถอนโดยเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินดังกล่าว จะเรียกร้องค่าเสียหายมิได้ และต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนนั้นด้วย

มาตรา 27 ในกรณีที่ยังไม่ได้ตราพระราชบัญญัติกำหนดมาตรา 24 ใช้บังคับในจังหวัดใด เมื่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางเห็นสมควรจัดให้ที่ดินในท้องที่ได้ในจังหวัดนั้นเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางมอบหมายดำเนินการสอบถามความสมควรใจจากเจ้าของที่ดินทุกรายในท้องที่นั้นว่าจะให้ดำเนินการจัดรูปที่ดินหรือไม่ และให้จัดทำบันทึกการยินยอมหรือไม่ยินยอมของเจ้าของที่ดินทุกรายไว้เป็นหลักฐาน

มาตรา 28 ในกรณีที่ได้สอบถามความสมควรใจของเจ้าของที่ดินตามมาตรา 14 (1) หรือมาตรา 27 ถ้าท้องที่นั้นเจ้าของที่ดินยินยอมมีจำนวนเกินกึ่งหนึ่งของบรรดาเจ้าของที่ดินทั้งหมด ก็ให้ดำเนินการออกประกาศตามมาตรา 25 ต่อไป

มาตรา 29 เมื่อได้ตราพระราชบัญญัติกำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินใช้บังคับในท้องที่ได้แล้ว ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีหนังสือแจ้งไปยังเจ้าของที่ดิน ผู้รับจำนำของ ผู้ซื้อฝากหรือผู้ยืดถือ หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินนั้น ให้นำหรือส่งหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินพร้อมด้วยเอกสารสิทธิที่เกี่ยวกับที่ดินนั้นให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด ณ สถานที่และภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด

มาตรา 30 ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด ดำเนินการในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ดังต่อไปนี้

- (1) ประเมินราคาน้ำที่ดินและทรัพย์สินอื่นใดในที่ดินทุกแปลงในเขตโครงการจัดรูปที่ดินนั้น และจัดแบ่งแยกชั้นของที่ดินตามมูลค่าของที่ดิน
- (2) กำหนดโครงการรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน การกำหนดแหล่งที่อยู่อาศัยและการสาธารณูปโภคที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน
- (3) กำหนดแปลงที่ดินที่จะจัดให้แก่เจ้าของที่ดินเดิมและผู้มีสิทธิได้รับที่ดินในการจัดรูปที่ดิน

(4) กระทำการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน

มาตรา 31 ภายในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ชี้งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปทำการอันจำเป็นเพื่อการจัดรูปที่ดิน

(2) เข้าไปทำการสำรวจวัดเพื่อกำหนดแผนผังการจัดแปลงที่ดินใหม่ ดำเนินการจัดสร้างระบบชลประทานและการระบายน้ำ การสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นดินและการอื่นที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน

(3) ทำเครื่องหมายระดับ ขอบเขต และแนวเขต

เมื่อมีความจำเป็นและโดยสมควร พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดัดหรืออธอนด้านไม้พืชพันธุ์ รั้วหรือสิ่งใด ๆ อันจำเป็นแก่กิจกรรมการจัดรูปที่ดิน

ในการปฏิบัติการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ห้ามให้เข้าไปในอาคาร ลานบ้านหรือส่วนที่รั้วกันอันติดต่อกับบ้านซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย เว้นแต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์อนุญาต หรือเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้รับแจ้งเรื่องกิจการที่จะการทำไม่น้อยกว่าสามวันก่อนเริ่มกระทำการนั้น

มาตรา 32 ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ถ้าเจ้าของที่ดินรายได้มียินยอมให้ดำเนินการจัดรูปที่ดิน หรือไม่มาติดต่อแสดงความยินยอมหรือไม่ยินยอมตามมาตรา 14 (1) หรือมาตรา 27 หรือเจ้าของที่ดินมิได้ใช้ที่ดินนั้นประกอบกิจการใด ๆ ด้วยตนเอง หรือให้ผู้อื่นเช่าที่ดินหรือทำประโยชน์ในที่ดินนั้น ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีอำนาจจัดซื้อที่ดินนั้นเพื่อนำมาดำเนินการจัดรูปที่ดินได้

ถ้าเจ้าของที่ดินตามวรรคหนึ่งไม่ยอมขายที่ดินหรือเสนอขายในราคานี้สูงกว่าราคาประเมินตามมาตรา 14 (2) ในกรณีที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เห็นว่า มีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์นั้น ให้ดำเนินการ Wenคืนที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์นั้น โดยให้คำกำหนดว่าด้วยการ Wenคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโตร

มาตรา 33 ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดปิดประกาศ พระราชกฤษฎีกา กำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินพร้อมทั้งระบุเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินแต่ละแปลงไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ทำการเขต ที่ทำการแขวง หรือศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการตำบล และแต่กรรณ แล้วแต่กรณี และที่ชุมชนในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน แล้วให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดดำเนินการจัดรูปที่ดินต่อไปตามเอกสารหลักฐานนั้นได้

มาตรา 34 ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิขอตรวจสอบเอกสารหลักฐานและคัดค้านเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินตามมาตรา 33 โดยยื่นคำร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดภายใน

หลักสิบวันนับแต่วันที่ปิดประกาศ

ในการนี้ที่มีผู้ร้องคัดค้านตามวาระหนึ่ง ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจสอบสวนและเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ข้อความ หรือส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องได้ตามความจำเป็น และวินิจฉัยสั่งการไปตามที่เห็นสมควร และแจ้งคำวินิจฉัยนั้นเป็นหนังสือไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บุคคลผู้เกี่ยวข้องผู้ใดไม่พอใจคำวินิจฉัยสั่งการตามวาระสอง มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางภายใต้สามสิบวันนับแต่วันได้รับแจ้งคำวินิจฉัย เมื่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางวินิจฉัยคำอุทธรณ์นั้นเป็นประการใด ให้แจ้งคำวินิจฉัยเป็นหนังสือไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ในระหว่างที่มีการคัดค้านหรือยื่นอุทธรณ์ดังกล่าว ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดดำเนินการจัดรูปที่ดินต่อไปได้

มาตรา 35 ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ถ้าที่ดินแปลงได้จำนวนอย่างไรก่อนมีประกาศของรัฐมนตรีตามมาตรา 25 ผู้รับจำนวนจะดำเนินการบังคับจำนวนไม่ได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด และให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดดำเนินการประนีประนอมเพื่อหาทางให้เจ้าของที่ดินได้ส่วนของที่ดินจำนวนหรือหาทางให้คุ้สัญญาตกลงกันแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเป็นที่ดินแปลงใหม่ที่เข้าของที่ดินผู้จำนวนได้รับตามโครงการจัดรูปที่ดิน

ถ้าเจ้าของที่ดินไม่สามารถได้ถอนจำนวนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนตามวาระหนึ่งได้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจดำเนินการได้ถอนจำนวนได้ โดยให้ถือว่าผู้ได้ถอนจำนวนเป็นผู้รับช่วงสิทธิจำนวน หรือเป็นผู้รับจำนวนในที่ดินแปลงใหญ่ที่ผู้จำนวนได้รับตามโครงการจัดรูปที่ดิน

ในการนี้ที่คุ้สัญญาตกลงกันแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเป็นที่ดินแปลงใหม่ตามวาระหนึ่ง การจดทะเบียนได้ถอนจำนวนและการจำนวนใหม่ ให้ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนจำนวนตามประมวลกฎหมายที่ดิน

มาตรา 36 ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ถ้าที่ดินแปลงได้ขยายฝากริ้วก่อนมีประกาศของรัฐมนตรีตามมาตรา 25 และผู้ขยายฝากริ้วบุคคลซึ่งระบุไว้ในมาตรา 497 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังมีสิทธิได้ทรัพย์สินซึ่งขยายฝากันน้อย ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด ดำเนินการประนีประนอมเพื่อหาทางให้ผู้มีสิทธิได้ทรัพย์สินจัดการได้ทรัพย์สินซึ่งขยายฝากันนั้น หรือให้ผู้มีสิทธิได้ทรัพย์สินแสดงเจตนาสละสิทธิ์ได้ทรัพย์สินเป็นหนังสือไว้ ในกรณีที่ผู้มีสิทธิได้ทรัพย์สินไม่ยอมสละสิทธิ์ได้ทรัพย์สินและไม่สามารถได้ทรัพย์สินนั้นได้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี

ว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจดำเนินการไถ่ทรัพย์สินซึ่งขายฝากนั้น และให้ถือว่าผู้ไถ่ทรัพย์สินนั้นเป็นผู้รับซื้อสิทธิของผู้ซื้อในการขายฝากหรือเป็นผู้ซื้อในการขายฝากที่ดินแปลงใหม่ที่ผู้ขายได้รับตามโครงการจัดรูปที่ดิน

มาตรา 37 ในเขตโครงการสร้างจัดรูปที่ดิน ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจัดสร้างระบบชลประทานและการระบายน้ำ ถนนหรือทางล่างเลียงในไร่นาและสาธารณูปโภค อิ่มอันเพื่อให้เจ้าของที่ดินทุกแปลงได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ที่ดินที่ใช้ตามวรรคหนึ่งคิดเป็นมูลค่าเท่าใดให้คำนวนหักออกจากมูลค่าประเมินของที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินแต่ละแปลง ตามส่วนของมูลค่าประเมินก่อนการกำหนดแปลงที่ดินใหม่ตามมาตรา 30 (3) "ไม่ว่าที่ดินที่ใช้ไปนั้นจะมาจากการที่ดินแปลงใด

มูลค่าของที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินแต่ละแปลงเมื่อคำนวนหักแล้วตามวรรคสอง ให้ถือว่าเป็นมูลค่าสุทธิของที่ดินเพื่อการกำหนดแปลงที่ดินใหม่ตามมาตรา 38

มาตรา 38 ในการกำหนดแปลงที่ดินใหม่ตามมาตรา 30 (3) ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจัดให้เจ้าของที่ดินแต่ละรายได้รับที่ดินในที่ดินแปลงเดิมของตนเท่าที่จะกระทำได้ และให้ที่ดินที่ได้รับใหม่นั้นมูลค่าใกล้เคียงกับมูลค่าสุทธิของที่ดินเดิมของตนเท่าที่จะกระทำได้ ในกรณีให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดนัดประชุมเจ้าของที่ดินเพื่อทำความตกลงเกี่ยวกับการกำหนดแปลงที่ดินใหม่ตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว

เมื่อมีการตกลงในการกำหนดแปลงที่ดินใหม่ตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดปิดประกาศเผยแพร่ที่ดินแปลงใหม่พร้อมด้วยรายชื่อเจ้าของที่ดินไว้ ณ ศาลากลางกรุงเทพมหานคร ที่ทำการเขต ที่ทำการแขวงหรือศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ ที่ทำการตำบล แล้วแต่กรณี และที่ชุมชนในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน

การตกลงแลกเปลี่ยนที่ดินกันอาจกระทำได้ โดยให้เจ้าของที่ดินที่เกี่ยวข้องแจ้งเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ปิดประกาศ เมื่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดอนุมัติแล้ว ให้ดำเนินการแลกเปลี่ยนที่ดินกันได้

ในการนี้ที่เจ้าของที่ดินไม่สามารถจะทำความตกลงแลกเปลี่ยนที่ดินกันหรือในกรณีที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดไม่อนุมัติให้แลกเปลี่ยน เจ้าของที่ดินมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านและยื่นอุทธรณ์ โดยให้นำความในมาตรา 34 มาใช้บังคับอนุโลม

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางให้เป็นที่สุด

มาตรา 39 มูลค่าของที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินที่เจ้าของที่ดินแต่ละแปลงได้ слะให้แก่ส่วนรวมเพื่อใช้ตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง ต้องมีมูลค่าไม่เกินร้อยละเจ็ดของมูลค่าประเมินที่ดินเดิม

หากมูลค่าของที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินที่ใช้ตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง มีมูลค่า

เกินร้อยละเจ็ดของมูลค่าประเมินที่ดินเดิม ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จ่ายค่าทดแทน แก่เจ้าของที่ดินแต่ละรายเป็นเงินสำหรับส่วนที่เกินร้อยละเจ็ดของมูลค่าประเมินที่ดินเดิมนั้น

มาตรา 40 เมื่อได้กำหนดแปลงที่ดินใหม่เสร็จสิ้นไปตามมาตรา 38 แล้ว เจ้าของที่ดิน ผู้ได้ได้รับที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินมีมูลค่าประเมินสูงหรือต่ำกว่ามูลค่าสุทธิของที่ดินเดิม ให้เจ้าของที่ดินผู้นั้นจ่ายหรือได้รับมูลค่าที่แตกต่างนั้นเป็นการทดแทน ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด

มาตรา 41 เมื่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด ได้กำหนดแปลงที่ดินที่จะจัดให้ แก่เจ้าของที่ดินเดิมหรือผู้มีสิทธิได้รับที่ดินในการจัดรูปที่ดินตามมาตรา 30 (3) แล้ว ให้ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายที่ดินดำเนินการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน สำหรับแปลงที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินนั้นต่อไป ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และ วิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามวรคหนึ่งให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม

เมื่อได้ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามวรคหนึ่งแล้ว หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินเดิมให้เป็นอันยกเลิก

มาตรา 42 ถ้ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์เกี่ยวข้องในกิจการใดที่กฎหมายกำหนด ให้จดทะเบียนในสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สิทธิอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนนั้น

มาตรา 43 เมื่อได้มีพระราชบัญญัติกำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินใช้บังคับแล้ว

(1) ถ้าในเขตโครงการจัดรูปที่ดินนั้นมีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน สำหรับผลเมืองใช้ร่วมกัน หรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือเป็นที่ดินที่พลเมืองเลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับผลเมืองใช้ร่วมกันและมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ ของผู้ได้รวมอยู่ด้วย ให้พระราชบัญญัติกำหนดเขตโครงการจัดรูปที่ดินนั้นมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าว ทั้งนี้โดยมิต้องดำเนินการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดิน และให้ที่ดินนั้นเป็นทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อ ใช้ในการจัดรูปที่ดิน

ถ้าที่ดินที่ได้ถอนสภาพตาม (1) วรคหนึ่ง เป็นที่ดินสำหรับผลเมือง ใช้ร่วมกันหรือเป็นที่ดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจัดให้ที่ดินตอนนั้นคงเป็นที่ดินสำหรับผลเมือง ใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะต่อไป ถ้าไม่อาจ

จัดที่ดินดังกล่าวให้เป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือ
ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะต่อไปได้ ให้คณะกรรมการจัด
รูปที่ดินจังหวัดจัดที่ดินแปลงอื่นให้แทน

เมื่อได้จัดให้ที่ดินตอนใดคงเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของ
แผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน หรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดย
เฉพาะ หรือการจัดที่ดินแปลงอื่นให้เป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของ
แผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดย
เฉพาะแทนตามวาระสองแล้ว ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดด้วย
ความเห็นชอบคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางประกาศในราชกิจจานุเบกษา¹
และให้มีแผนที่สังเขปแสดงขอบเขตของที่ดินตอนนั้นแบบท้ายประกาศ
ด้วย

(2) ถ้าในเขตโครงการจัดรูปที่ดินนั้น มีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
ซึ่งเป็นที่ดินกร้างว่างเปล่าหรือที่ดินซึ่งมีผู้คนอาศัยอยู่หรือท้อดทึ้งหรือกลับ
มาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน และสภาพ
ของที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินแปลงเล็กแปลงน้อยรวมอยู่ด้วย ให้ที่ดินนั้น²
เป็นทรัพย์สินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อใช้ในการจัดรูปที่ดิน

มาตรา 44 ภายในการหนดท้าปันบดด้วยที่ได้รับหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินในเขต
โครงการจัดรูปที่ดิน เจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินจะโอนสิทธิในที่ดินนั้นไปยัง
ผู้อื่นได้ เว้นแต่เป็นการตกทอดโดยทางมรดก หรือการโอนไปยังสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร
ที่เป็นสมาชิกหรือการโอนไปยังกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อประโยชน์ในการจัดรูป
ที่ดิน หรือเมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง

ภายในการหนดเวลาตามวาระหนึ่ง ที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินไม่อยู่ในความ
รับผิดแห่งการบังคับคดี

มาตรา 45 ห้ามมิให้เจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน
ใช้ที่ดินนั้น เพื่อประโยชน์อ้างอันที่มิใช่เกษตรกรรม หรือทำการปลูกสร้างสิ่งใด ๆ หรือ
ทำการใด ๆ แก่ที่ดินนั้นอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่การจัดรูปที่ดิน เว้นแต่ได้รับอนุญาต
เป็นหนังสือจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด

ในการนี้มิผู้ฝ่าฝืนความในวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจ
สั่งให้ผู้ฝ่าฝืนรื้อถอน ทำให้คืนสู่สภาพเดิม หรือด่วนการกระทำนั้นภายในระยะเวลาที่
กำหนด ถ้าผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดดำเนินการรื้อถอน
หรือทำให้คืนสู่สภาพเดิมโดยผู้ฝ่าฝืนจะเรียกร้องค่าเสียหายมิได้ และต้องเป็นผู้เสียค่าใช้
จ่ายในการรื้อถอนหรือทำให้คืนสู่สภาพเดิมนั้นด้วย

มาตรา 46 ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการเรียกเก็บเงินค่าใช้จ่ายในการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน จากเจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินดังต่อไปนี้

- (1) บรรดาค่าใช้จ่ายในการจัดสร้างระบบชลประทานและการระบายน้ำ การสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา และสิ่งสาธารณูปโภคน์ที่ใช้ร่วมกันของบรรดาเจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดิน ให้เรียกเก็บเงินจากเจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินเพื่อช่วยค่าใช้จ่ายในรัฐบาลได้จ่ายไปตามอัตราก่อนคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนดค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายจริง โดยให้เจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินผ่อนชำระเป็นรายปี ปีหนึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละสิบ และต้องเริ่มชำระงวดแรกอย่างช้าในปีที่สามนับแต่ปีที่ได้ดำเนินการจัดรูปที่ดินสำเร็จตามโครงการแล้ว ค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้รัฐบาลจ่ายเป็นเงินอุดหนุนไม่น้อยกว่าร้อยละสิบ
- (2) บรรดาค่าใช้จ่ายในการปรับระดับที่ดินและกิจการอื่น ๆ ในที่ดินของเจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินในการนี้ที่ทางราชการจัดทำให้ ให้เจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินชำระเงินตามอัตราที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนดจากค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายจริงโดยให้เจ้าของที่ดิน หรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินผ่อนชำระตาม (1) โดยอนุโลม

ในการนี้ที่จำเป็นให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางพิจารณาลดจำนวนเงินและขยายเวลาการชำระเงินตาม (1) และ (2) ได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา 47 ให้บรรดาเจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินหรือสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน แล้วแต่กรณี เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาระบบชลประทานและการระบายน้ำ ถนนหรือทางลำเลียงในไร่นาและสิ่งสาธารณูปโภคน์ที่ใช้ร่วมกัน ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการส่งน้ำ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและอัตราที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด

มาตรา 48 เพื่อประโยชน์ในการสำรวจตรวจสอบและดำเนินการจัดรูปที่ดินตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการจัดรูปที่ดินกลาง กรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด และพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ ดังต่อไปนี้

- (1) เข้าไปในที่ดินหรือสถานที่ใด ๆ ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน
- (2) มีหนังสือเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสารหรือสิ่งใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดรูปที่ดินได้ตามความจำเป็น

มาตรา 49 ใน การปฏิบัติการตามมาตรา 25 มาตรา 31 และมาตรา 48 (1) ให้กรรมการจัดรูปที่ดิน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการในระหว่างเวลาพำนักที่ดินที่มีสิ่งพระ

อาทิตย์โดยให้เจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินอำนวยความสะดวกตามสมควร และในการนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา มาตรา 50 สำหรับบุคคลตามมาตรา 44 ผู้รับโอนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชาระค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนต่อไปจนครบ ตามมาตรา 46 และค่าซ่อมแซมและบำรุงรักษาตามมาตรา 47 แทนผู้โอนต่อไปจนครบ และให้ถือว่าค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นบุริมสิทธิที่ได้จากการเบียนไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์แล้ว

หมวด 4
บทกําหนดโทษ

มาตรา 51 ผู้ใด

- (1) ไม่อำนวยความสะดวกแก่กรรมการจัดรูปที่ดินกลาง กรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการตามมาตรา 25 มาตรา 31 หรือมาตรา 48 (1) แล้วแต่กรณี
- (2) ไม่มาให้สืบยคำหรือไม่ส่งเอกสารหรือสิ่งใด ๆ ที่เรียกให้มาหรือให้ส่งตามมาตรา 29 หรือมาตรา 48 (2)

ต้องระวังโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา 52 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 45 วรรคหนึ่ง ต้องระวังโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือโดยที่เป็นการสมควรส่งเสริมเกษตรกรรมของประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้า และส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น ในกรณีสมควรดำเนินการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเสียใหม่ เพื่อให้ที่ดินทุกแปลงได้รับประโยชน์จากโครงการชลประทานและการสาธารณูปโภคโดยทั่วถึง และเพื่อให้เกษตรกรได้มีที่ดินของตนเองสำหรับประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งจะมีผลช่วยให้ฐานะในทางเศรษฐกิจของประเทศไทยและของเกษตรกรมั่นคงขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

พระราชบัญญัติ
ควบคุมการเช่านา

พ.ศ.2517

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา พ.ศ.2493

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“นา” หมายความว่า ที่ดินซึ่งโดยสภาพใช้เป็นที่เพาะปลูกข้าวหรือพืชไร่

“พืชไร่” หมายความว่า พืชซึ่งต้องการน้ำอย่างมากและมีอายุสั้นหรือสามารถเก็บเกี่ยวครั้งแรกได้ภายในสิบสองเดือน

“หลัก” หมายความว่า พืชที่เป็นรายได้หลักของครอบครัว

“ทำนา” หมายความว่า การเพาะปลูกข้าวหรือการเพาะปลูกพืชไร่

“ผู้เช่านา” หมายความว่า ผู้ที่เช่านาเพื่อทำนาทั้งหมดหรือเป็นส่วนใหญ่

“ผู้ให้เช่านา” หมายความว่า ผู้ที่ให้เช่านาเพื่อทำนาทั้งหมดหรือเป็นส่วนใหญ่

“การเช่านา” หมายความว่า การเช่าหรือการเช่าซึ่งโดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้เช่าซึ่งนาเพื่อทำนา ไม่ว่าการเช่าหรือการเช่าซึ่งนั้นจะมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม้กางเขน ตาม และหมายความรวมถึงการทำอันใดให้เช่านาเพื่อทำนาโดยได้รับค่าเช่านาและการทำนิติกรรมอื่นใดเพื่อเป็นการอ้ำพรางการเช่าดังกล่าว

“ค่าเช่านา” หมายความว่า ผลผลิตของข้าวหรือพืชไร่ เงินหรือทรัพย์สินอื่นใด ซึ่งให้เป็นค่าตอบแทนการเช่านา และหมายความรวมถึงประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ที่ผู้ให้เช่านาหรือบุคคลอื่นได้รับเพื่อตอบแทนการให้เช่านาทั้งโดยทางตรงหรือทางอ้อม “ปี” หมายความว่า ระยะเวลาสิบสองเดือนของฤดูกาลการทำงานแห่งท้องถิ่น

“จังหวัด” หมายความรวมถึงกรุงเทพมหานคร

“อำเภอ” หมายความรวมถึงเขตของกรุงเทพมหานคร

“ตำบล” หมายความรวมถึงแขวงของกรุงเทพมหานคร

“ผู้ว่าราชการจังหวัด” หมายความรวมถึงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

“นายอำเภอ” หมายความรวมถึงหัวหน้าเขตของกรุงเทพมหานคร

“กำนัน” หมายความรวมถึงหัวหน้าแขวงของกรุงเทพมหานคร

มาตรา 5 การเช่านา ให้มีกำหนดระยะเวลาไม่น้อยกว่าหกปี การเช่านารายได้ที่ทำไว้โดยไม่มีกำหนดเวลา หรือมีแต่ต่ากว่าหกปี ให้เชื่อว่าการเช่านารายนั้นมีกำหนดเวลาหกปี เมื่อสิ้นระยะเวลาการเช่านาตามวรรคหนึ่ง ถ้าผู้ให้เช่านามิได้บอกเสิกการให้เช่านาตามมาตรา 39 และผู้เช่านายังท่านในที่นั้นนั้นต่อไป ให้เชื่อว่าได้มีการเช่านาอีกหกปี

มาตรา 6 ปี

มาตรา 6 ในจังหวัดอื่นนอกกรุงเทพมหานคร ให้มีคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำจังหวัดคณะหนึ่งประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน อัยการจังหวัด เกษตรจังหวัด เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด และหัวหน้าส่วนราชการประจำหนึ่งคน ผู้แทนผู้เช่านาประจำจังหวัดห้าคน และผู้แทนผู้ให้เช่านาประจำจังหวัดสามคน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งเป็นกรรมการ และให้จังหวัดเป็นเลขานุการ

ในกรุงเทพมหานคร ให้คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธาน ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมที่ดิน ผู้แทนกรมอัยการ ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร ผู้แทนผู้เช่านาห้าคน และผู้แทนผู้ให้เช่านาสามคน ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งเป็นกรรมการ และให้ข้าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งเป็นเลขานุการ

การคัดเลือกผู้เช่านาและผู้ให้เช่านาเพื่อแต่งตั้งเป็นผู้แทนผู้เช่านา และผู้แทนผู้ให้เช่านาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกันกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 7 ให้คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) วางระเบียบการกำหนดอัตราค่าเช่านาขั้นสูงสำหรับเป็นแนวปฏิบัติของคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกันกำหนด
- (2) กำหนดผลผลิตหรือรายได้ขั้นสูงของข้าวหรือพืชไร่แต่ละประเภทที่นิยมปลูกในจังหวัด ตามการจำแนกคุณภาพของที่ดินจากการใช้ที่ดินเพื่อการดำเนิน เป็นหลักในการคำนวณอัตราค่าเช่านาขั้นสูงของคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอ
- (3) กำหนดห้องที่ที่ห้ามปลูกพืชไร่บางประเภทเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (4) รวบรวมข้อมูล สถิติการเช่านาในห้องที่ของจังหวัดโดยแยกเป็นอำเภอ ตำบล และประเมินผลเสนอสภากองจังหวัดทราบทุกปี
- (5) กำหนดระยะเวลาเริ่มต้นถ้วนกำหนดการทำนาแห่งห้องที่ดิน
- (6) พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัตินี้

การกำหนดตาม (3) ให้กำหนดล่วงหน้าก่อนถ้วนกำหนดการทำนาไม่น้อยกว่าสามเดือน และให้ปีประกาศไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอทุกอำเภอ และที่ทำการสำนักทุกสำนัก

มาตรา 8 ในอำเภอหนึ่ง ๆ ให้มีคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอ คณะหนึ่ง ประกอบด้วย นายอำเภอเป็นประธาน เกษตรอำเภอ พนักงานที่ดินอำเภอ

กำหนดแห่งห้องที่ที่มีการเช่านา หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอคน ผู้แทนผู้เช่านา ประจำตำบลที่มีการเช่านาห้าคน และผู้แทนผู้ให้เช่านาประจำตำบลที่มีการให้เช่านาสามคน ซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งเป็นกรรมการ และให้ปลัดอำเภอโไฟฝ่ายปกครองเป็นเลขานุการ

สำหรับเขตในกรุงเทพมหานครเขตใด ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นว่าไม่สมควรมีคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ระบุชื่อเขตที่ไม่ต้องมีคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอ

การคัดเลือกผู้เช่านาและผู้ให้เช่านา เพื่อแต่งตั้งเป็นผู้แทนผู้เช่านาและผู้แทนผู้ให้เช่านา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกันกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 9 คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดอัตราค่าเช่านาขั้นสูงของพืชหลัก ตามการจำแนกคุณภาพของที่ดินแต่ละห้องที่ในเขตอำเภอ
- (2) พิจารณาใกล้เคียงข้อพิพาทเกี่ยวกับการเรียกเก็บหรือการชำระค่าเช่านา ตามคำร้องขอของผู้ให้เช่านา หรือผู้เช่านา
- (3) อำนาจหน้าที่อื่น ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำจังหวัดมอบหมาย

การกำหนดอัตราค่าเช่านาขั้นสูงตาม (1) ให้กระทําอย่างน้อยทุกสามปี และให้ปิดประกาศไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอและที่ทำการตำบลทุกตำบล

มาตรา 10 ให้นายอำเภอเมืองจังหวัดที่

- (1) ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำจังหวัดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการเช่านาในเขตห้องที่ของตน
- (2) ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำตำบลในเขตห้องที่
- (3) ประสานงานระหว่างคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำจังหวัดกับคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำตำบล และระหว่างคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำตำบลในเขตห้องที่

มาตรา 11 ในกรณีกำหนดอัตราค่าเช่านาขั้นสูงตามมาตรา 9 (1) ให้กำหนดเป็นผลผลิตของข้าวหรือพืชไร่แต่ละประเภทและตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- (1) ให้คำนึงถึงคุณภาพของที่ดินตามการจำแนกคุณภาพของที่ดินในแต่ละห้องที่

(2) ให้หักค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการลงทุนทำงานของผู้เช่านาตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกันกำหนด ทั้งนี้ ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของผลผลิตขั้นสูง ตามประเภทของข้าวหรือพืชไร่ ที่ผู้เช่านาปลูกตามที่คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำจังหวัดกำหนด ตามมาตรา 7 (2) โดยให้คำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการทำงานของผู้เช่านาในแต่ละ ห้องที่

(2) ผลผลิตขั้นสูงภายหลังการหักค่าใช้จ่ายตาม (2) แล้ว ให้กำหนดเป็นค่าเช่า นาขั้นสูงได้ไม่เกินกึ่งหนึ่ง โดยให้คำนึงถึงราคាពลัธผลของพืชหลักในแต่ ละห้องที่

(4) ไม่ว่ากรณีใด ๆ จะคิดอัตราค่าเช่านาเกินกว่าที่เคยเก็บอยู่ก่อนวันที่พระราชนูญดินใช้บังคับมิได้

มาตรา 12 กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งตามมาตรา 6 หรือซึ่งนาย อำเภอแต่งตั้งตามมาตรา 8 อัญญิในตำแหน่งครัวหลวงปี

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 13 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 12 กรรมการซึ่งได้ รับแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) เป็นบุคคลล้มละลาย

(4) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(5) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับ ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

เมื่อกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ แต่งตั้งผู้อื่นแทน ให้กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งอัญญิในตำแหน่งตามวาระของกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา 14 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 12 และมาตรา 13 แล้ว กรรมการผู้แทนผู้เช่านาหรือกรรมการผู้แทนผู้ให้เช่านา จะพ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติ ตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกันกำหนด

มาตรา 15 การประชุมของคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำจังหวัด หรือ คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่ง หนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยข้อดงที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงข้อดัง

ห้ามมิให้กรรมการซึ่งเป็นคู่กรณีในกรณีพิพาท อุย្ញในที่ประชุมและใช้สิทธิในการพิจารณากรณีพิพาทนั้น

มาตรา 16 ใน การปฏิบัติหน้าที่ ให้ประธานคณะกรรมการควบคุมการเข้ามาประจำจังหวัด หรือประธานคณะกรรมการควบคุมการเข้ามาประจำอำเภอ กรรมการหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากประธานคณะกรรมการดังกล่าว และแต่กรณีมีอำนาจดังต่อไปนี้

- (1) เข้าไปในนาหรือที่เก็บผลผลิตของเข้ามา ผู้ให้เข้ามา หรือผู้ซึ่งเกี่ยวข้องในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเข้ามา หรือส่งเอกสารที่เกี่ยวกับการเข้ามาเพื่อประกอบการพิจารณาให้ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ หรือให้คำชี้แจงแก่ประธานคณะกรรมการ กรรมการหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายตามสมควร
- (2) เรียกผู้เข้ามา ผู้ให้เข้ามาหรือผู้ซึ่งเกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือชี้แจงเกี่ยวกับการเข้ามา หรือส่งเอกสารที่เกี่ยวกับการเข้ามาเพื่อประกอบการพิจารณาให้ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ หรือให้คำชี้แจงแก่ประธานคณะกรรมการ กรรมการหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายตามสมควร

มาตรา 17 ค่าเช่านาให้เรียกเก็บหรือชำระเป็นรายปี ในอัตราไม่เกินอัตราขั้นสูงคณะกรรมการควบคุมการเข้ามาประจำอำเภอกำหนด และให้เรียกเก็บหรือชำระเมื่อเสร็จภารกิจการทำ

ในกรณีที่มิได้มีข้อตกลงกันไว้ ให้เรียกเก็บหรือชำระค่าเช่านาเป็นผลผลิตในกรณีที่ค่าเช่านากำหนดเป็นเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งมิใช่ผลผลิต ค่าเช่านาดังกล่าวต้องไม่เกินอัตราค่าเช่านาขั้นสูง ที่คณะกรรมการควบคุมการเข้ามาประจำอำเภอกำหนด ทั้งนี้ให้คำนวณตามราคากล่องขายผลผลิตที่ซื้อขายกันในท้องที่ที่นันน์ตั้งอยู่ในขณะที่ค่าเช่านาถูกกำหนดชำระ

มาตรา 18 ผู้เช่านามีสิทธิใช้นาที่เช้าปลูกข้าวหรือพืชไร่ได้ แต่จะปลูกพืชไร่ประเภทที่คณะกรรมการควบคุมการเข้ามาประจำจังหวัดได้ประกาศห้ามตามมาตรา 7 (3) มิได้ข้อจำกัดของผู้ให้เช่านาที่ให้ผู้เช่านาปลูกข้าวหรือพืชไร่อย่างหนึ่งอย่างใดเป็นการเฉพาะ ไม่ผูกพันผู้เช่านา เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการควบคุมการเข้ามาประจำอำเภอ

มาตรา 19 เมื่อสภาพของนาหรือภาวะตลาดของข้าวหรือพืชไร่ได้เปลี่ยนแปลงไป และการปลูกข้าวหรือพืชไร่อื่นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เช่านา ผู้เช่านาจะขออนุญาตผู้ให้เช่านาใช้ที่นาที่ถูกจำกัดตามมาตรา 18 วรรคสอง เพื่อปลูกข้าวหรือพืชไร่อื่นก็ได้ ถ้าผู้ให้เช่านา

ไม่อนุญาต ผู้เช่านาอาจยื่นคำร้องขอให้คณบดีคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอพิจารณาสั่งอนุญาต

ถ้าคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอพิจารณาเห็นว่าการปลูกข้าวหรือพืชไร่นั้น จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เช่านาและไม่ทำให้สภาพของนาเสื่อมโทรมหรือเปลี่ยนแปลงไป ให้คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอพิจารณาปลูกข้าวหรือพืชไร่นั้นได้ตามกำหนดเวลาและเงื่อนไขที่คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอเห็นสมควรได้ และให้แจ้งการอนุญาตดังกล่าวให้ผู้ให้เช่านาทราบ

มาตรา 20 ผู้เช่านามีสิทธิปลูกพืชอยุสันภัยหลังการเก็บเกี่ยวข้าวหรือพืชไร่ประจำปีในนาที่เช่าได้ รวมทั้งการใช้ที่นาบางส่วนทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ หรือการปลูกไม้ยืนต้น ในเมื่อไม่ทำให้สภาพของนาเปลี่ยนแปลงหรือเป็นอุปสรรคต่อการปลูกข้าวหรือพืชไร่

ผู้ให้เช่านาจะเรียกเก็บค่าเช่านาเพิ่มเพราเดือนที่ผู้เช่านาไม่มีสิทธิตามวรรคหนึ่งมิได้

มาตรา 21 ในกรณีที่ผู้ให้เช่านาหรือผู้เช่านาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอได้ลงทุนทำการปรับปรุงนาที่ให้เช่าหรือที่เช่าโดยปรับปรุงดิน ขุดคู ทำเหมืองฝายหรือลำร่างส่งน้ำ ทำท่าน้ำหรือคันกันน้ำ ปราบ戕จักระดับพื้นที่หรือขุดถอนตอ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่การทำนามากขึ้นหรือเพื่อเพิ่มพื้นที่ที่ทำนา แม้การทำน้ำจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าของนาอื่นด้วยหรือเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องกระทำการตาม ผู้ให้เช่านาหรือผู้เช่านาซึ่งเป็นผู้กระทำการดังกล่าวอาจยื่นคำขอต่อคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอ เพื่อขอเงินหรือผลประโยชน์ชดเชยการลงทุนที่ตนได้ใช้จ่ายไป เว้นแต่การกระทำนั้นเป็นการบำรุงรักษาตามปกติหรือประเพณีแห่งท้องถิ่น

การยื่นคำขอเงินหรือผลประโยชน์ชดเชยการลงทุนตามวรรคหนึ่งต้องยื่นพร้อมกับรายการการปรับปรุงนาและประโยชน์ที่ได้รับจากการปรับปรุง

มาตรา 22 ในกรณีที่ผู้ให้เช่านาเป็นผู้ปรับปรุงนา และคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอเห็นว่า การปรับปรุงนั้นเป็นเหตุให้ผู้เช่านาได้ผลประโยชน์มากขึ้น กว่าเดิม ให้คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอเมืองพิจารณาปรับปรุงค่าเช่านา หรือกำหนดเงินชดเชยการลงทุนให้แก่ผู้ให้เช่านาตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เช่านาได้รับจากการปรับปรุงนา

มาตรา 23 ในกรณีที่ผู้เช่านาเป็นผู้ปรับปรุงนา ให้ผลผลิตหรือผลประโยชน์ที่ได้รับเพิ่มขึ้นจากการปรับปรุงนั้นตกเป็นของผู้เช่านาตลอดระยะเวลาการเช่านาที่เหลืออยู่

หากผู้เช่านาต้องขาดจากการเช่านาก่อนสิ้นกำหนดระยะเวลาการเช่านาด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ได้ ให้ผู้ให้เช่านาชดเชยการลงทุนปรับปรุงนาดังกล่าว ตามวรรคหนึ่งให้แก่ผู้เช่านา ตามที่คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอเห็นสมควร

มาตรา 24 ในท้องที่ได้ที่คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอเห็นว่าการดำเนินปีได้มีผลสมบูรณ์เพาะเหตุแห่งภัยธรรมชาติ คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอจะประกาศท้องที่นั้นเป็นท้องที่ที่เสียหายและกำหนดค่าเช่าน้ำ ให้ลดลงตามส่วนแห่งความเสียหาย หรืองดเก็บค่าเช่านาสำหรับปีนั้นก็ได้

ผู้ให้เช่านาผู้ใดเห็นว่า การทำนายของผู้เช่านาซึ่งอยู่ในท้องที่ที่เสียหายตามวรรคหนึ่ง ได้รับผลสมบูรณ์ตามปกติ หรือเสียหายไม่ถึงอัตราส่วนที่คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอจังหวัด อาจร้องขอต่อคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอเพื่อขอเก็บค่าเช่านาตามปกติก็ได้

มาตรา 25 ในปีได้การทำไม่ได้ผลตามปกติ โดยมีใช้ความผิดของผู้เช่านา ถ้าได้ผลผลิตต่ำกว่าสามในสี่ของผลผลิตขั้นสูงที่คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำจังหวัดกำหนดตามมาตรา 7 (2) ให้ผู้เช่านาเสียค่าเช่านาลดลงตามส่วนของผลผลิตที่ได้รับต่ำกว่าผลผลิตขั้นสูงดังกล่าว แต่ถ้าได้ผลผลิตต่ำกว่าหนึ่งในสามของผลผลิตขั้นสูง ผู้ให้เช่านาจะเรียกเก็บค่าเช่านามิได้

มาตรา 26 ผู้ให้เช่านาซึ่งถูกงดค่าเช่าตามมาตรา 24 หรือเรียกเก็บค่าเช่านามิได้ตามมาตรา 25 อาจร้องขอต่อคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอเพื่อเรียกเก็บค่าเช่านาเฉพาะปีต่อมาสูงกว่าอัตราที่คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอกำหนดก็ได้

ถ้าคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอเห็นว่าการทำนายของผู้เช่านาในปีต่อมาได้ผลสมบูรณ์ คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอจะอนุญาตให้เพิ่มค่าเช่านาเฉพาะปีนั้นสูงกว่าอัตราที่กำหนดตามมาตรา 9 (1) ก็ได้ แต่จะเพิ่มให้เกินหนึ่งในห้าของอัตราดังกล่าวไม่ได้

มาตรา 27 ให้ผู้ให้เช่านามีบุริมสิทธิพิเศษเหนือผลผลิตจากนาที่ให้เช่าเท่าปริมาณที่จะคำนวณเป็นค่าเช่านา

มาตรา 28 ในการเช่านา ห้ามมิให้ผู้ได้รับการเช่านา ดังต่อไปนี้

- (1) กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการข่มขู่หรือขู่ใจให้ผู้เช่านาต้องชำระค่าเช่านาก่อนเสร็จสิ้นการดำเนินการ
- (2) เรียกเก็บเงินมัดจำหรือเงินกินเปล่า หรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดนอกเหนือไปจากค่าเช่านาที่เรียกเก็บได้ตามพระราชบัญญัตินี้
- (3) ให้ผู้เช่านาต้องมีหน้าที่หรือรับภาระอื่นเกินกว่าหน้าที่ตามกฎหมายที่ผู้เช่านาจำต้องมีหน้าที่หรือรับภาระ หรือ
- (4) ให้ผู้เช่านาได้รับประโยชน์จากนาที่เช่าลดน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในการเช่านา หรือน้อยกว่าสิทธิที่ผู้เช่านามีอยู่ตามกฎหมาย

มาตรา 29 การเช่านาอยู่มีระงับไปเพราเดทุโอนกรรมสิทธิ์นาที่เช่า ผู้รับโอนต้องรับไปทั้งสิทธิและหน้าที่ของผู้โอนที่มีต่อผู้เช่านาตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 30 ถ้าผู้เช่านาถึงแก่ความตาย และในสัญญาหรือข้อตกลงการเช่านาไม่ได้ระบุผู้ซึ่งจะเป็นผู้เช่านาสืบแทนไว้ สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เช่านา ซึ่งเป็นผู้มีประโยชน์ได้เสียเกี่ยวกับการทำนานั้น อาจแสดงความจำนงขอเช่านาต่อผู้ให้เช่านา หรือผู้แทนผู้ให้เช่านาหรือคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอได้ภายในกำหนดหกสิบวัน นับแต่วันที่ผู้เช่านาถึงแก่ความตาย เมื่อบุคคลดังกล่าวได้แสดงความจำนงแล้วให้ถือว่าผู้แสดงความจำนงนั้น เป็นผู้เช่านาสืบแทนต่อไป หากมีผู้แสดงความจำนงหลายรายและไม่สามารถตกลงกันได้ก็ให้คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอเป็นผู้ชี้ขาด

มาตรา 31 การเช่านาอาจสิ้นสุดก่อนกำหนดระยะเวลาการเช่านาได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) เมื่อผู้ให้เช่านาบอกเลิกการเช่านาตามมาตรา 32
- (2) เมื่อผู้เช่านาบอกเลิกการเช่านาเป็นหนังสือล่วงหน้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามเดือน ก่อนเริ่มฤดูกาลการทำนา
- (3) ผู้ให้เช่านาและผู้เช่านาตกลงเลิกการเช่านา โดยทำเป็นหนังสือต่อหน้า นายอำเภอ หรือผู้ที่นายอำเภอมอบหมาย
- (4) เมื่อน้ำที่เช้าถูกเวนคืนตามกฎหมายหรือโอนไปเป็นของรัฐด้วยประการอื่น ทั้งนี้เฉพาะส่วนที่ถูกเวนคืนหรือโอน

การบอกเลิกการเช่านาตาม (2) หรือการตกลงเลิกการเช่านาตาม (3) ที่ทำไว้ในขณะเช่านา หรือทำไว้ล่วงหน้าเป็นเวลาเกินกว่าหกเดือน มิให้ถือว่ามีการบอกเลิกการเช่านา หรือมีการตกลงเลิกการเช่านา

มาตรา 32 ผู้ให้เช่านาจะบอกเลิกการเช่านา ก่อนสิ้นกำหนดระยะเวลาการเช่านาไม่ได้ เว้นแต่เหตุดังต่อไปนี้

- (1) ผู้เช่านาไม่ชำระค่าเช่านารวมกันเป็นเวลาสองปี เว้นแต่จะมีเหตุผลที่คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอเห็นสมควรผ่อนผันให้
- (2) ผู้เช่านาให้เช่าช่วงนาโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้ให้เช่านา เว้นแต่ผู้ให้เช่านารู้ หรือควรจะรู้ว่าผู้เช่านาให้เช่าช่วงนาแต่ไม่ได้คัดค้าน หรือเป็นกรณีที่ผู้เช่านาให้เช่าช่วงนาเป็นการช่วยครัวเพื่อเพาะปลูกพืชอยุสันภัยหลังการเก็บเกี่ยวข้าวหรือพืชไร่ประจำปีแล้ว
- (3) ผู้เช่านาใช้ที่นาเพื่อการอื่นนอกจากการทำนาหรือการทำประโยชน์ตามมาตรา 20 โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ให้เช่านาหรือทำให้สภาพของนาเปลี่ยนแปลงหรือเป็นอุปสรรคต่อการปลูกข้าวหรือพืชไร่

- (4) ผู้เช่านาปลูกพืชไว้ที่คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำจังหวัดประจำห้ามอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 18 วรรคหนึ่ง หรือปลูกข้าวหรือพืชไว้อื่นใดที่ผู้ให้เช่านาได้ห้ามไว้ตามมาตรา 18 วรรคสอง โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 19
- (5) ผู้เช่านาละทิ้งนาไปเกินหนึ่งปี
- (6) ผู้เช่านาทำนาน้อยกว่าวัย lokaleed สิบห้าของจำนวนเนื้อที่นาที่เช่าเป็นเวลาสองปีต่อ กัน เว้นแต่เหตุสุดวิสัย
- (7) ผู้เช่าขักข้าย ปิดลัง หรือซ่อนเร้นผลผลิตที่ได้จากการที่เช่าหรือยินยอมให้ผู้อื่นกระทำการดังกล่าว เพื่อมิให้ผู้ให้เช่านาได้รับค่าเช่านาเต็มตามที่ตกลงกันเป็นครั้งที่สอง หรือ
- (8) ผู้เช่านาไม่ปรับปรุงการทำตามคำแนะนำของทางราชการหรือปล่อยให่นาทรุดโทรม ทั้งนี้เป็นเหตุให้ผลผลิตลดลงกว่าหนึ่งในสามของผลผลิตปกติ

มาตรา 33 ในกรณีที่ผู้เช่านาให้ผู้อื่นทำนาแทนหรือให้เช่าช่วงนา เพราะเหตุที่ตนต้องไปรับราชการ พหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการพหาร หรือต้องไปช่วยราชการตามที่กฎหมายบังคับ ผู้ให้เช่านาจะบอกเลิกการเช่านา เพราะเหตุตามมาตรา 32 (2) หรือ (5) ไม่ได้

มาตรา 34 ผู้เช่าช่วงนาซึ่งได้ทำนาตามถูกกฎหมาย มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอ เพื่อให้สั่งอนุญาตให้ตนเป็นผู้เช่านาแทนที่ผู้ให้เช่าช่วงนา เมื่อคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่งให้คัด傍บันดาลให้ผู้เช่าช่วงนาเป็นผู้เช่านาแทนที่ผู้ให้เช่าช่วงนา และให้แจ้งคำสั่งของคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอไปให้ผู้ให้เช่านาทราบ ผู้ให้เช่านาหมายเหตุว่า ผู้ให้เช่าช่วงนาได้เช่านาโดยมิได้มีเจตนาทำนาด้วยตนเอง ให้คณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอเมืองจังหวัดให้ผู้เช่าช่วงนาเป็นผู้เช่านาแทนที่ผู้ให้เช่าช่วงนา และให้แจ้งคำสั่งของคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอไปให้ผู้ให้เช่านาทราบ

ผู้เช่าช่วงนาในกรณีที่ผู้เช่านาจำเป็นต้องให้เช่าช่วงนา เพราะเหตุที่ระบุไว้ในมาตรา 33 จะใช้สิทธิตามมาตราหนึ่งไม่ได้

มาตรา 35 การบอกเลิกการเช่านาตามมาตรา 32 (1) (2) (3) (4) (5) (6) หรือ (7) ผู้ให้เช่านาต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อผู้เช่านาร้อมทั้งแสดงเหตุแห่งการบอกเลิกการเช่านา และส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวต่อประธานคณะกรรมการควบคุมการเช่านาประจำอำเภอ

เมื่อได้รับสำเนาหนังสือตามวาระหนึ่ง ให้ประธานคณะกรรมการควบคุมการซื้อขาย ประจำสำนักงาน กองออกเลิกการซื้อขายทราบเพื่อคัดค้านการบอกร้องเลิกการซื้อขายต่อคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำสำนักงานสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากประธานคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำสำนักงาน ถ้าผู้ซื้อขายไม่คัดค้านภายในกำหนดเวลาให้ถือว่าการบอกร้องเลิกการซื้อขายมีผลเมื่อพ้นกำหนดสิบวันดังกล่าว

มาตรา 36 ในกรณีที่ผู้ซื้อขายคัดค้านการบอกร้องเลิกการซื้อขายในกำหนดเวลาตาม มาตรา 35 วรรคสอง และคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำสำนักงานจึงยิ่งว่า การบอกร้องเลิกการซื้อขายเป็นไปโดยชอบ ถ้าผู้ซื้อขายไม่ได้อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำจังหวัดภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 43 ให้การบอกร้องเลิกการซื้อขายมีผลนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาอุทธรณ์

ในกรณีที่ผู้ซื้อขายยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำจังหวัดตามมาตรา 43 และคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำจังหวัดวินิจฉัยว่าการบอกร้องเลิกการซื้อขายเป็นไปโดยชอบ ให้การบอกร้องเลิกการซื้อขายมีผลนับแต่วันที่ผู้ซื้อขายได้รับแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำจังหวัด

มาตรา 37 การบอกร้องเลิกการซื้อขายเพราเดือนตามมาตรา 32 (8) ผู้ให้ซื้อขายต้องยื่นคำขอต่อประธานคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำสำนักงานเพื่อบอกร้องเลิกการซื้อขาย

ถ้าคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำสำนักงานเห็นว่าผู้ซื้อขายกระทำการตามมาตรา 32 (8) คณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำสำนักงานอาจสั่งอนุญาตให้บอกร้องเลิกการซื้อขาย หรือจะสั่งให้มีการซื้อขายต่อไป โดยกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดที่ผู้ซื้อขายจะต้องปฏิบัติก็ได้

เมื่อคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำสำนักงานสั่งให้ผู้ซื้อขายปฏิบัติการอย่างใดตามวาระสอง และผู้ซื้อขายฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามภายในระยะเวลาอันสมควร ให้คณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำสำนักงานมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ให้ซื้อขายบอกร้องเลิกการซื้อขายได้ทันที

มาตรา 38 ถ้าการบอกร้องเลิกการซื้อขายตามมาตรา 35 มาตรา 36 หรือมาตรา 37 มีผล เมื่อผู้ซื้อขายได้ลงมือทำประไชน์ในนาแล้ว ให้ผู้ซื้อขายมีสิทธิในนานั่นต่อไปจนกว่าจะเสร็จการเก็บเกี่ยวแล้ว แต่ต้องเสียค่าซื้อขายส่วน

มาตรา 39 การบอกร้องเลิกการซื้อขายเมื่อสิ้นระยะเวลาที่ปีตามมาตรา 5 จะกระทำได้เมื่อผู้ให้ซื้อขายประสงค์จะใช้น้ำที่ให้เช่าเพื่อการดังต่อไปนี้ และได้บอกร้องเลิกการซื้อขายเป็นหนังสือ ให้ผู้ซื้อขายทราบล่วงหน้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

- (1) ใช้เพื่อทำการเกษตรด้วยตนเอง
- (2) ใช้เพื่อประไชน์แห่งครอบครัวของตนตามความจำเป็น

- (3) ใช้เพื่อทำประโยชน์ตามผังเมืองหรือเพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างอื่น หรือ
- (4) ใช้เพื่อประโยชน์อย่างอื่นอันสอดคล้องกับประโยชน์ส่วนรวมในเศรษฐกิจตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยระเบียบกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ให้ผู้ให้เช่านาส่งสำเนาการนบออกเลิกการเช่านาตามวาระหนึ่งพร้อมทั้งแสดงเหตุการนบออกเลิกการเช่านาไปยังคณะกรรมการคุณภาพเช่านาประจำอำเภอภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่ส่งหนังสือบอกเลิกการเช่านาให้ผู้เช่านาทราบ และถ้าคณะกรรมการคุณภาพเช่านาประจำอำเภอเห็นว่าผู้ให้เช่านายังไม่มีความจำเป็นรับด่วนที่จะใช้นาตาม (1) (2) (3) หรือ (4) และการนบออกเลิกการเช่านานั้น จะทำให้ผู้เช่านาเดือดร้อน คณะกรรมการคุณภาพเช่านาประจำอำเภอจะยังยังการนบออกเลิกการเช่านาไว้เป็นเวลาตามที่เห็นสมควร แต่ไม่เกินสองปีก็ได้

มาตรา 40 ผู้ให้เช่านาซึ่งบอกเลิกการเช่านาตามมาตรา 39 ต้องลงมือทำประโยชน์ในนานั้น ภายในกำหนดหนึ่งปี เมื่อครบหนึ่งปีแล้วถ้าผู้ให้เช่านายังมิได้ลงมือทำประโยชน์ และผู้เช่านาเดิมแสดงความจำนงจะเช่านา ผู้ให้เช่านาต้องให้เช่านานั้น เว้นแต่ผู้ให้เช่านาจะร้องขอต่อคณะกรรมการคุณภาพเช่านาประจำอำเภอ ก่อนสิ้นกำหนดหนึ่งปีเพื่อขอขยายเวลา คณะกรรมการคุณภาพเช่านาประจำอำเภอจะอนุญาตให้ขยายเวลาออกไปอีกเกินหนึ่งปีไม่ได้

มาตรา 41 ผู้ให้เช่านาจะขายนาได้ต่อเมื่อได้แจ้งเป็นหนังสือให้ผู้เช่านา ซึ่งเช่านาแปลงนั้นทราบพร้อมทั้งราคาที่จะขายและวิธีชำระเงิน และถ้าผู้เช่านาแสดงความจำนงจะซื้อนาแปลงนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่แจ้ง ผู้ให้เช่านาต้องขายนาแปลงดังกล่าวให้ผู้เช่านาในราคาระตามวิธีการที่ได้แจ้งไว้

ถ้าผู้เช่านาไม่แสดงความจำนงจะซื้อภายในกำหนดสามสิบวัน หรือปฏิเสธเป็นหนังสือไม่ชื่อนา หรือแสดงความจำนงจะซื้อนาแต่ไม่ชำระเงินภายในกำหนดเวลาที่ตกลงกันให้ถือว่าผู้เช่านาหมดสิทธิที่จะซื้อนาตามมาตราหนึ่ง

ถ้าผู้ให้เช่านาขายนาโดยมิได้ปฏิบัติตามวาระหนึ่งหรือรrocสอง ผู้เช่านามีสิทธิซื้อนาจากผู้ซื้อในราคาระตามวิธีการชำระเงินที่ผู้ให้เช่านาได้ขายให้แก่ผู้ซื้อ

สัญญาจะซื้อขายนาต้องทำเป็นหนังสือ ให้ผู้ให้เช่านาแจ้งหรือส่งสำเนาสัญญาให้คณะกรรมการคุณภาพเช่านาประจำอำเภอทราบภายในห้าสิบวัน นับแต่วันทำสัญญาจะซื้อจะขาย

มาตรา 42 นาที่ทิ้งไว้โดยไม่ได้ให้เช่าหรือทำประโยชน์อย่างอื่น เมื่อมีผู้ขอเช่าเพื่อทำนาเจ้าของนาหรือตัวแทนต้องยินยอมให้เช่า เว้นแต่เจ้าของนาหรือตัวแทนจะพิสูจน์ต่อคณะกรรมการคุณภาพเช่านาได้ว่าเจ้าของนาไม่ได้ให้เช่านาไว้โดยไม่ได้ยินยอม ให้ผู้ให้เช่านาแจ้งหรือส่งสำเนาสัญญาให้คณะกรรมการคุณภาพเช่านาประจำอำเภอทราบภายในห้าสิบวัน นับแต่วันทำสัญญาจะซื้อจะขาย

กรรมการควบคุมการซื้อขายประจำวันได้ว่าการทั้งน้ำว่างไว้โดยไม่ได้ทำประโยชน์นั้น เป็นพระบรมราชโองการมีเหตุผลอันสมควร

ในกรณีที่มีผู้ขอเช่นาเพื่อท่านนายราย ให้คณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำวันได้รับอนุมัติ

การขอซื้อขายตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 43 คำวินิจฉัยข้อดีหรือคำสั่งของคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำวัน ชี้วินิจฉัยหรือสั่งตามมาตรา 19 มาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 24 วรรคสอง มาตรา 26 มาตรา 30 มาตรา 36 มาตรา 37 มาตรา 39 หรือมาตรา 42 ผู้มีส่วนได้เสียอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำวันจังหวัดโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานคณะกรรมการ ควบคุมการซื้อขายประจำวันได้ภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบคำวินิจฉัยข้อดี หรือคำสั่งของคณะกรรมการควบคุม การซื้อขายประจำวัน

มาตรา 44 ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกหรือไม่ช่วยเหลือ หรือไม่ให้คำชี้แจงแก่ผู้ชี้งบภูบติดหน้าที่ตามมาตรา 16 ต้องระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 45 ผู้ใดเรียกร้องหรือรับค่าซื้อขายเกินอัตราขั้นสูงที่คณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำวันกำหนด หรือแสดงรายการปรับปรุงนาตามมาตรา 21 อันเป็นเท็จ หรือฝ่าฝืนมาตรา 28 ต้องระวังโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 46 การซื้อขายได้ชี้งดทำไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ถ้าไม่มีกำหนดเวลา หรือมีกำหนดเวลาต่ำกว่าหกปี ให้การซื้อขายนั้นมีกำหนดหกปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เว้นแต่ผู้ซื้อขายไม่ประสงค์จะซื้อขายต่อไป

มาตรา 47 ให้คณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำวันกำหนดอัตราค่าซื้อขายขั้นสูงตามมาตรา 9 (1) ให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในระหว่างที่คณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำวันยังไม่ได้กำหนดอัตราค่าซื้อขายขั้นสูงตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าอัตราค่าซื้อขายขั้นสูงตามพระราชบัญญัติควบคุมการซื้อขาย พ.ศ.2493 เป็นอัตราค่าซื้อขายขั้นสูงที่คณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจำวันได้กำหนดตามมาตรา 9 (1)

มาตรา 48 การซื้อขายได้ที่มีอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ถ้าตกลงเรียกเก็บหรือชำระค่าซื้อขายก่อนอัตราขั้นสูงที่กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ลดลงเหลือไม่เกินอัตราขั้นสูงที่กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 49 ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจําจังหวัด แล้วคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจําอำเภอให้เสร็จสิ้นภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ในระหว่างที่ยังไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอทำหน้าที่คณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจําจังหวัด หรือคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจําอำเภอ แล้วแต่กรณี แต่จะใช้อำนาจตามมาตรา 7 (2) หรือ (3) หรือมาตรา 9 (1) ไม่ได้

มาตรา 50 ภายในการกำหนดสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้จัดตั้งคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจําตำบลขึ้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ตำบลใดที่จัดตั้งคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจําตำบลขึ้นแล้ว ให้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจําอำเภอ เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการควบคุมการซื้อขายประจําตำบล

มาตรา 51 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษากิจการตามพระราชบัญญัตินี้

นายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้คือ โดยที่พระราชบัญญัติ
ควบคุมการซื้อขาย พ.ศ.2493 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่เหมาะสม
เพื่อระสภากิจการที่ดำเนินการเปลี่ยนแปลงไป มาตรการที่กำหนดไว้ในกฎหมาย
ดังกล่าวจึงไม่เพียงพอ ประกอบกับวิธีการกำหนดค่าซื้อขายสูงซึ่งกำหนด
ไว้เป็นการแน่นอนในกฎหมายนั้นยังไม่เป็นธรรม สมควรกำหนดตาม
สภาพของท้องที่และประเภทของข้าวหรือพืชไร่ที่เพาะปลูกโดยคำนึงถึง
ค่าใช้จ่ายในการลงทุนของผู้ซื้อขายด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติ
นี้ขึ้น

พระราชบัญญัติ
การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

พ.ศ.2518

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม” หมายความว่า การปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและภาระที่ดินในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รวมตลอดถึงการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น โดยรัฐนาที่ดินของรัฐ หรือที่ดินที่รัฐจัดซื้อหรือโอนคืนจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งมิได้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นด้วยตนเอง หรือมีที่ดินเกินสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อจัดให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินของตนเอง หรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพและสถาบันเกษตรกรได้เช่นข้อ เช่าหรือเข้าทำประโยชน์โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม การปรับปรุงทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ตลอดจนการผลิตและการจำหน่ายให้เกิดผลดีขึ้นนั้น

“เขตปฏิรูปที่ดิน” หมายความว่า เขตที่ดินที่พระราชบัญญัติกำหนดเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

“ที่ดินของรัฐ” หมายความว่า ผู้มีสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน

“เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจการอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

“เกษตรกร” หมายความว่า ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก

“สถาบันเกษตรกร” หมายความว่า กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร ชุมชน สหกรณ์การเกษตรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์

“การเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม” หมายความว่า การเช่าหรือการเช่าซ่อม โดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้เช่าซึ่งที่ดินเพื่อเกษตรกรรมไม่ว่าการเช่าหรือเช่าซ่อมนั้นจะมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่ก็ตาม และหมายความรวมถึงการยินยอมให้ใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมโดยได้รับค่าเช่าที่ดิน และการทำนิติกรรมอื่นใดเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก เช่นการเช่าดังกล่าว

“ค่าเช่าที่ดิน” หมายความว่า ผลิตผลเกษตรกรรม เงินหรือทรัพย์สินอื่นใด ซึ่งเป็นค่าตอบแทนการเช่าที่ดิน และหมายความรวมถึงประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ที่ผู้ให้เช่าที่ดินหรือบุคคลอื่นได้รับเพื่อตอบแทนการให้เช่าที่ดินทั้งโดยทางตรงหรือทางอ้อม

“เจ้าของที่ดินผู้ประกอบเกษตรกรรมด้วยตนเอง” หมายความว่า เจ้าของที่ดินผู้ซึ่งดำเนินการผลิตด้านเกษตรกรรม โดยเป็นผู้ลงทุนและได้ผลประโยชน์จากการผลิตนั้นโดยตรง และไม่เป็นผู้ให้เช่าที่ดินนั้น

“บุคคลในครอบครัวเดียวกัน” หมายความว่า คู่สมรสและผู้สืบสันดานที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

“คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด” หมายความรวมถึงคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินกรุงเทพมหานครด้วย

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษากิจการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎหมายเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด 1 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

มาตรา 6 ให้จัดตั้งสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมขึ้นในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามพระราชบัญญัตินี้ เรียกโดยย่อว่า ส.ป.ก.

มาตรา 7 ให้ ส.ป.ก. เป็นทบทวนการเมือง มีฐานะเทียบเท่ากรม โดยมีเลขที่การสำนักงานปฏิรูปที่ดินเป็นหลักสำนักงาน

มาตรา 8 ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 9 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่ง เรียกว่ากองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในกระทรวงการคลัง ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินตามมาตรา 10 เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนและใช้จ่ายเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

รายได้ที่ ส.ป.ก. ได้รับจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้นำส่วนเข้าบัญชีกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยไม่ต้องนำส่วนคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

การใช้จ่ายเงินของกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้กระทำได้เฉพาะการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ให้กระทรวงการคลังเก็บรักษาเงินของกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และเบิกจ่ายเงินจากกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเพื่อใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 10 กองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประกอบด้วย

- (1) เงินที่ได้รับจากบประมาณแผ่นดิน
- (2) เงินหรือทรัพย์อื่นที่ได้รับจากรัฐบาลหรือจากแหล่งต่าง ๆ ภายในประเทศ หรือต่างประเทศ หรือองค์กรระหว่างประเทศหรือบุคคลอื่น
- (3) เงินที่ได้รับจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรรมกฎหมายว่าด้วยกองทุน สงเคราะห์เกษตรกร
- (4) เงิน ดอกผล หรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่ ส.ป.ก.ได้รับเกี่ยวกับการดำเนิน การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

มาตรา 11 เมื่อได้มีพระราชบัญญัติกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินตามมาตรา 25 ใช้ บังคับในท้องที่จังหวัดใดแล้ว ให้จัดตั้งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดขึ้นสังกัดสำนักงาน การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรรมตามที่คณะกรรมการ และคณะกรรมการการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำหนด

ในการนี้ที่ได้กำหนดเขตปฏิรูปที่ดินเขตใดคลุมที่ดินในเขตของสองจังหวัด ขึ้นไป คณะกรรมการจะมอบหมายให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดใดมีอำนาจหน้าที่ ดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตลอดเขตปฏิรูปที่ดินนั้นก็ได้ ไม่ว่าจะมีสำนักงาน การปฏิรูปที่ดินในจังหวัดที่เกี่ยวข้องนั้นหรือไม่

ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามมาตรา 6 ทำหน้าที่สำนักงานการ ปฏิรูปที่ดินกรุงเทพมหานครด้วย

หมวด 2

คณะกรรมการการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และคณะกรรมการการปฏิรูปที่ดินจังหวัด

มาตรา 12 ให้มีคณะกรรมการการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประกอบด้วยรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดี กรมพัฒนาที่ดิน และผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นกรรมการ และกรรมการอื่นอีกเจ็ดคน ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิสี่คนและผู้แทนเกษตรกร สามคน ให้เลขานุการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 13 เมื่อได้มีพระราชบัญญัติกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินตามมาตรา 25 ใช้บังคับ ในเขตอำเภอที่อำเภอใดในจังหวัดใดแล้ว ให้มีคณะกรรมการการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ประจำจังหวัดขึ้นคณะหนึ่งในจังหวัดนั้น เรียกว่า “คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด” ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ เกษตรจังหวัด พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด ผู้จัดการสานานการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และนายอำเภอในท้องที่ที่มีการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นกรรมการ และกรรมการอื่นอีกสามคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้แทนเกษตรกร

มาตรา 14 ให้กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งตามมาตรา 12 และมาตรา 13 มีอำนาจอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี

ในการที่มีการแต่งตั้งกรรมการในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งซ้อมนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้วนั้น

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการอีกได้

มาตรา 15 กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญา กับ ส.ป.ก. หรือในกิจการที่กระทำให้แก่ ส.ป.ก. ทั้งนี้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 14 วรคหนึ่ง กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออกจาก
- (3) คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่มีอำนาจแต่งตั้ง แล้วแต่กรณีให้ออก
- (4) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15

มาตรา 17 การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนของกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มาตรา 18 การวินิจฉัยข้อความที่ประชุมให้อีกเสียงมาก

กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงข้างมาก

มาตรา 19 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการกำหนดนโยบายมาตราการ ข้อบังคับหรือระเบียบที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานการปฏิรูปที่ดินของ ส.ป.ก. ตลอดจนการควบคุมการบริหารงานของ ส.ป.ก. รวมทั้งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบดังต่อไปนี้

- (1) จัดหาที่ดินของรัฐเพื่อนำมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

- (2) พิจารณากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินตามมาตรา 25 การจัดซื้อหรือโวนคืนที่ดินตามมาตรา 29 และการกำหนดเนื้อที่ที่ดินที่จะให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรเช่าระยะยาวหรือเช่าชั้น共同发展มาตรา 30
- (3) พิจารณาการกำหนดแผนผังและการจัดแบ่งแปลงที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน
- (4) พิจารณาอนุมัติแผนงานและโครงการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตลอดจนบค่าใช้จ่ายของ ส.ป.ก. เสนอวัฐมนตรี
- (5) พิจารณากำหนดแผนการผลิตและการจำหน่ายผลิตผลเกษตรกรรมในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการดับรายได้ และคุ้มครองผลประโยชน์ของเกษตรกร หรือสถาบันเกษตรกร
- (6) พิจารณากำหนดแผนการส่งเสริม และบำรุงเกษตรกรรมในเขตปฏิรูปที่ดิน รวมถึงการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตและคุณภาพผลิตผลเกษตรกรรมตลอดจนสวัสดิการ การสาธารณูปโภค การศึกษา และการสาธารณูปโภคของเกษตรกรรม
- (7) กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการคัดเลือกเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ซึ่งจะมีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตลอดจนแบบสัญญาเช่าและเช่าซื้อที่จะทำกับเกษตรกร หรือสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน
- (8) กำหนดระเบียบการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ผู้ได้รับที่ดินจาก การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ในที่ดินและปฏิบัติตามแผนการผลิตและการจำหน่ายผลิตผลเกษตรกรรม
- (9) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการว่าด้วยการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ในเขตปฏิรูปที่ดินกู้ยืมจาก ส.ป.ก. ตลอดจนเงื่อนไขของการกู้ยืมโดยอนุมัติ รัฐมนตรี
- (10) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการจัดการมีทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกร และสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตลอดจนการควบคุมดูแลกิจการอื่น ๆ ภายในเขตปฏิรูปที่ดิน
- (11) ติดตามการปฏิบัติงานของ ส.ป.ก. ให้เป็นไปตามแผนงานและโครงการที่ได้รับอนุมัติ ตลอดจนกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน
- (12) กำหนดกิจการและระเบียบการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของ ส.ป.ก. หรือสนับสนุนเกี่ยวเนื่องกับวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม

มาตรา 20 ให้คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ
ในการกำหนดมาตรการและวิธีปฏิบัติงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด และให้มี
อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบดังต่อไปนี้

- (1) พิจารณาให้เห็นความเห็นชอบแผนงาน โครงการและค่าใช้จ่ายของสำนัก
งานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด เพื่อเสนอคณะกรรมการ
- (2) ติดตามการปฏิบัติงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด ให้เป็นไปตาม
แผนงานและโครงการที่ได้รับอนุมัติ ตลอดจนดำเนินการแก้ไขปัญหา
ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน
- (3) พิจารณาผลการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงแผนงาน โครงการ งบค่าใช้จ่าย
และวิธีปฏิบัติงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด
- (4) จัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายตามโครงการการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
แต่ละโครงการเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการ
- (5) ดำเนินการเกี่ยวกับการเงินและกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อ
เกษตรกรรมตามระเบียบหรือข้อบังคับ หรือมติของคณะกรรมการหรือ
ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
- (6) วางระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสำนักงานการปฏิรูป
ที่ดินจังหวัดเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบหรือข้อบังคับหรือมติของ
คณะกรรมการ

มาตรา 21 ให้คณะกรรมการหรือคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจแต่งตั้ง
อนุกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะ เพื่อพิจารณาเรื่องต่าง ๆ หรือปฏิบัติงานอย่างหนึ่ง
อย่างใดตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดมอบหมาย

การประชุมของอนุกรรมการให้นำความในมาตรา 17 มาใช้บังคับโดยอนุโญติ

มาตรา 22 ภายในกำหนด 90 วัน นับแต่วันสิ้นปีงบประมาณทุกปี ให้รัฐมนตรี
ประกาศรายงานการรับจ่ายเงินของ ส.ป.ก. ในราชกิจจานุเบกษา

รายงานการรับจ่ายเงินตามวรรคหนึ่ง เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบแล้วได้ตรวจ
สอบแล้ว ให้ทำรายงานผลการตรวจสอบเสนอคณะกรรมการรัฐมนตรีเพื่อเสนอรัฐสภาทราบ

มาตรา 23 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบการประกอบเกษตรกรรม
หรือการทำประโยชน์หรือกิจการอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินใน,
ระหว่างเวลาพработาที่ดิน ถึงพработาที่ดิน และให้แสดงบัตรประจำตัวต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง
ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินหรือผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร
บัตรประจำตัวให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 24 ให้ประธานกรรมการ กรรมการ อนุกรรมการ เลขานิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รองเลขานิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด 3 การดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

มาตรา 25 การกำหนดเขตที่ดินในท้องที่ได้ให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ

ในพระราชบัญญัติกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้มีแผนที่แสดงเขตและระบุท้องที่ที่อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินแบบท้ายพระราชบัญญัตินั้นด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติ

การกำหนดเขตที่ดินให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินตามวรรคหนึ่ง ให้ถือเขตของอำเภอเป็นหลักโดยให้ดำเนินการกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินในเขตท้องที่อำเภอที่มีเกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินประกอบเกษตรกรรมเป็นของตนเอง หรือมีที่ดินแล้วก็น้อยไม่เพียงพอแก่การครอบครอง หรือต้องเช่าที่ดินของผู้อื่นประกอบเกษตรกรรมอยู่เป็นจำนวนมากลดลงที่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำเป็นเกณฑ์ในการจัดอันดับความสำคัญในการกำหนดเขตก่อนหลัง

ให้ดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมโดยมิชักชา และให้ดำเนินการสำรวจที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และวางแผนการเพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในท้องที่ทุกจังหวัดทั่วราชอาณาจักร ให้เสร็จภายในสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 26 เมื่อได้มีพระราชบัญญัติกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินใช้บังคับในท้องที่แล้ว

- (1) ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน สำหรับ พลเมืองใช้ร่วมกัน แต่พลเมืองเลิกใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันก็ตี หรือพลเมืองยังใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นอยู่ หรือยังไม่เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับ พลเมืองใช้ร่วมกัน เมื่อได้จัดที่ดินแปลงอื่นให้พลเมืองใช้ร่วมกันแทน โดยคณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วก็ตี ให้พระราชบัญญัติกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินนั้น มีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติ ของแผ่นดิน สำหรับที่ดินดังกล่าว โดยมิต้องดำเนินการถอนสภาพตาม ประมวลกฎหมายที่ดิน และให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้ 。
- (2) ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้น มีที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ให้พระราชบัญญัติกำหนดเขต

ปฏิรูปที่ดินนั้นมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณะมีบัตรของแผ่นดินดังกล่าว โดยมีต้องดำเนินการถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดิน และให้ ส.ป.ก.มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้

ในกรณีที่ทางราชการยังต้องใช้ที่ดินตอนใดเพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะต่อไป ให้คณะกรรมการจัดที่ดินเพื่อใช้ตามความจำเป็น โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

- (3) ถ้าในเขตปฏิรูปที่ดินนั้นมีที่ดินอันเป็นสาธารณะมีบัตรของแผ่นดิน ซึ่งเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือที่ดินซึ่งมีผู้wenคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน และที่ดินนั้นอยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือเขตที่ดินที่ได้จำแนกให้เป็นเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรีให้ ส.ป.ก. มีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้

มาตรา 27 เมื่อได้มีพระราชบัญญัติกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินใช้บังคับในท้องที่ได้แล้ว ภายในเขตปฏิรูปที่ดิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

- (1) เข้าไปทำการอันจำเป็นเพื่อการสำรวจรังวัดได้ แต่ต้องแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินทราบเสียก่อน
(2) ทำเครื่องหมายขอบเขตหรือแนวเขต โดยปักหลักหรือบุดร่องแนว ในกรณีที่ต้องสร้างหมุดหลักฐานการแผนที่ในที่ดินของผู้ใด ก็ให้มีอำนาจสร้างหมุดหลักฐานลงได้ตามความจำเป็น

เมื่อมีความจำเป็นและโดยสมควร พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจชุดดินติดราวนกิ่งไม้และกระทำการอย่างอื่นแก่สิ่งที่กีดขวางการสำรวจรังวัดได้เท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงการที่จะให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้รับความเสียหายน้อยที่สุด

ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินและผู้เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา 28 ภายในระยะเวลาสามปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัติกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินตามมาตรา 25 ใช้บังคับ ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่ายด้วยประการใด ๆ หรือก่อให้เกิดภารติดพันใด ๆ ซึ่งที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมาย

ในการณ์ที่ ส.ป.ก. จัดซื้อหรือดำเนินการเวนคืนที่ดินนั้น สำมีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนความในวรรคหนึ่ง และเป็นทรัพย์สินหรือสิ่งที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือก่อช่องทางการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้คณะกรรมการหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินทำการรื้อถอนเสียได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด สำาเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินไม่ปฏิบัติตาม ให้คณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมาย มีอำนาจดำเนินการรื้อถอนโดยเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินดังกล่าวจะเรียกร้องค่าเสียหายมิได้ และต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนนั้นด้วย

มาตรา 29 ในเขตปฏิรูปที่ดิน เมื่อคณะกรรมการพิจารณาเห็นว่าที่ดินบริเวณใด สมควรดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจจัดซื้อหรือดำเนินการเวนคืนที่ดินได้ ดังต่อไปนี้

- (1) ที่ดินแปลงเดียวหรือหลายแปลงมีเนื้อที่รวมกันเกินกว่าห้าสิบไร่ ซึ่งบุคคลในครอบครัวเดียวกันไม่ว่าคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นเจ้าของที่ดิน ผู้ประกอบเกษตรกรรมด้วยตนเอง ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจจับซื้อหรือดำเนินการเวนคืนที่ดินส่วนที่เกินกว่าห้าสิบไร่
- (2) สำาเจ้าของที่ดินดังกล่าวใน (1) มีเนื้อที่รวมกันเกินกว่าหนึ่งร้อยไร่ และเจ้าของที่ดินผู้ประกอบเกษตรกรรมด้วยตนเองใช้เพื่อการเลี้ยงสัตว์ จำนวนสัตว์ใหญ่ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดชนิด จำนวน และเงื่อนไขในราชกิจจานุเบกษา ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจจัดซื้อหรือดำเนินการเวนคืนที่ดินส่วนที่เกินกว่าหนึ่งร้อยไร่

สำาเจ้าของที่ดินรายใดมีความประสงค์จะประกอบเกษตรกรรมด้วยตนเองในที่ดินเกินกว่าตามที่ก่อสร้างไว้ใน (1) หรือ (2) และแสดงได้ว่าตนได้ประกอบเกษตรกรรมในที่ดินด้วยตนเองเกินที่ก่อสร้างไว้ใน (1) หรือ (2) อยู่แล้วไม่ต่ำกว่าหนึ่งปีก่อนวันที่พระราชนูญยศดินใช้บังคับ และแสดงได้ว่าตนมีความสามารถและมีปัจจัยที่จะทำที่ดินนั้นให้เป็นประโยชน์ทางเกษตรกรรมได้ ทั้งตนจะเป็นผู้ประกอบเกษตรกรรมในที่ดินนั้นด้วยตนเองให้ยืนคำร้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่พร้อมทั้งแสดงหลักฐานอ้างอิงประกอบคำร้อง เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้สอบสวนแล้ว ให้รายงานต่อกคณะกรรมการ สำาคณะกรรมการเห็นสมควรอนุญาต ก็ให้กำหนดเงื่อนไขในการอนุญาตเสนอรัฐมนตรีพิจารณา หากรัฐมนตรีเห็นชอบก็ให้อนุญาตให้ผู้ร้องขอได้มีสิทธิในที่ดินนั้นต่อไป แต่ต้องไม่เกินหนึ่งพันไร่ในกรณีที่ผู้ร้องขอได้รับสิทธิในที่ดินดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจจัดซื้อหรือดำเนินการเวนคืนที่ดินที่ได้รับเพิ่มขึ้นนั้น เพื่อใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่อไป

ในกรณีที่เจ้าของที่ดินรายได้แสดงว่าตนได้ประกอบเกษตรกรรม ในที่ดินด้วยตนเองเกินกว่าหนึ่งพันไร่อยู่แล้วไม่ต่ำกว่าหนึ่งปี ก่อนวันที่พระราชนบัญญัตินี้ใช้บังคับ และมีความประสงค์จะประกอบเกษตรกรรม ด้วยตนเองในที่ดินนั้นต่อไป ให้คณะกรรมการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ ต่อไปนี้

- ก. ได้ลงทุนในกิจกรรมการเกษตรในที่ดินนั้นไปแล้วเป็นจำนวนมาก และ การลงทุนนั้นได้กระทำไปด้วยการส่งเสริมของรัฐ
- ข. เป็นการประกอบการเพื่อพัฒนาวิทยาการเกษตรแผนใหม่ หรือที่ยัง มีความต้องการอยู่มากภายในประเทศหรือเพื่อการส่งออก
- ค. 在การที่จะประกอบกิจการได้ต่อไปนั้นจะต้องมีลักษณะที่ช่วยพัฒนา การเกษตรและช่วยเหลือเกษตรกรในด้านปัจจัยการผลิต เพื่อส่งเสริม ผลผลิตการเกษตรและอุดถากกรรมการเกษตรได้อย่างกว้างขวางใน เรื่องการสาขิด และเป็นตลาดรับซื้อผลผลิตผลเกษตรกรรมจากเกษตรกร โดยตรง
- ง. เมื่อพัฒนาไป หากสถานะเกษตรกรรมมีความต้องการและสามารถที่ จะเป็นผู้ถือหุ้นในกิจการนั้น เจ้าของที่ดินต้องยินยอมให้สถานะเกษตรกรรม ถือหุ้นในกิจการนั้นไม่น้อยกว่าร้อยละหกสิบของจำนวนหุ้นทั้งหมด ทั้งนี้ให้เป็นไปตามวิธีการและรายละเอียดที่คณะกรรมการกำหนด

สำนักคณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควรอนุญาต ให้กำหนดเงื่อนไข ในการอนุญาตเสนอรัฐมนตรีพิจารณา หากรัฐมนตรีเห็นชอบก็ให้ อนุญาตให้ผู้ร้องขอันมีสิทธิในที่ดินนั้นต่อไป ในกรณีที่ผู้ร้องขอได้ รับสิทธิในที่ดินดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด ให้ ส.ป.ก.มีอำนาจจัดซื้อหรือดำเนินการเวนคืนที่ดินที่ได้รับเพิ่มขึ้น นั้น เพื่อใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่อไป

- (3) ที่ดินแปลงใดถ้าเจ้าของไม่ได้ใช้ที่ดินประกอบเกษตรกรรมด้วยตนเอง หรือไม่ได้ใช้ประกอบเกษตรกรรมอย่างใด หรือประกอบเกษตรกรรมเล็ก น้อย หรือประกอบเกษตรกรรมบางส่วนเพียงเป็นการแสวงสิทธิในที่ดิน ให้ ส.ป.ก.มีอำนาจจัดซื้อหรือดำเนินการเวนคืนที่ดินนั้นได้ในส่วนที่เกิน กว่าสิบไร่

สำเนาเขียนของที่ดินตาม (3) มีความประสงค์จะประกอบเกษตรกรรมด้วยตนเองและแสดงได้ว่าตนมีความสามารถและมีปัจจัยที่จะทำที่ดินนั้นให้เป็นประโยชน์ทางเกษตรกรรมได้ ทั้งตนจะเป็นผู้ประกอบเกษตรกรรมในที่ดินนั้นด้วยตนเอง ให้ยื่นคำร้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พร้อมทั้งแสดงหลักฐานอ้างอิงประกอบคำร้อง เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้สอบสวนแล้ว ให้รายงานต่อคณะกรรมการหรือผู้ชี้คณะกรรมการมอบหมายเพื่อพิจารณาอนุญาตให้ผู้ร้องขอนั้นมีสิทธิในที่ดินต่อไปตามขั้นตอน (1) หรือ (2) แล้วแต่กรณี และให้คณะกรรมการกำหนดเงื่อนไขในการอนุญาต ในกรณีผู้ได้รับสิทธิในที่ดินดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข ให้ ส.ป.ก.มีอำนาจจัดซื้อหรือดำเนินการเวนคืนที่ดินนั้นเพื่อใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่อไป

บทบัญญัติในมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับแก่ที่ดินบรรดาที่เป็นของทบวงการเมือง องค์การของรัฐ รัฐวิสาหกิจ สถาบันเกษตรกร หรือที่ดินตามที่กำหนดในกฎหมายว่า

มาตรา 30 ในเขตปฏิรูปที่ดิน สำเนาเป็นที่ดินของรัฐซึ่งมีจำนวนเนื้อที่ตั้งแต่หนึ่งหมื่นไร่ขึ้นไป ให้คณะกรรมการจัดให้สถาบันเกษตรกรเช่าระยะยาวยัง สำเนาเป็นที่ดินของรัฐซึ่งมีจำนวนเนื้อที่ไม่ถึงหมื่นไร่ คณะกรรมการจะให้สถาบันเกษตรกร หรือเกษตรกรเช่าระยะยาวยังได้ แต่จะถอนสิทธิในที่ดินของรัฐนั้นมาได้ แต่สำเนาเป็นที่ดินที่ได้มาโดยการซื้อหรือเวนคืนคณะกรรมการจะให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรเช่าระยะยาวยังหรือเช่าซื้อตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- (1) เกษตรกรและบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งประกอบเกษตรกรรมประเภทอื่น เว้นแต่ (2) จำนวนไม่เกินห้าสิบไร่
- (2) เกษตรกรและบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งประกอบเกษตรกรรมเพื่อการเลี้ยงสัตว์ จำนวนสัตว์ใหญ่ตามที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 29 (2) จำนวนไม่เกินหนึ่งร้อยไร่
- (3) สถาบันเกษตรกรซึ่งจะนำที่ดินไปจัดให้แก่เกษตรกรตาม (1) หรือ (2) เช่าระยะยาวยังหรือเช่าซื้อ จำนวนเนื้อที่ที่ดินตามแต่คณะกรรมการจะเห็นสมควร

มาตรา 31 สำเนาเกษตรกรผู้ใดต้องการมีสิทธิในที่ดินหรือเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเกินกว่าที่กำหนดไว้ตามมาตรา 30 (1) หรือ (2) และแสดงได้ว่าตนมีความสามารถและมีปัจจัยที่จะทำที่ดินที่ขอเพิ่มนั้นให้เป็นประโยชน์ในทางเกษตรกรรมได้ ทั้งตนจะเป็นผู้ประกอบเกษตรกรรมในที่ดินนั้นด้วยตนเอง ให้ทำคำร้องยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่พร้อมทั้งแสดงหลักฐานอ้างอิงประกอบคำร้อง

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวนแล้ว ให้เสนอคำร้องพร้อมด้วยบันทึกรายงานผลการสอบสวนต่อคณะกรรมการ

คณะกรรมการมีอำนาจพิจารณาอนุญาตให้ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิในที่ดินหรือได้เช่าที่ดินได้ตามที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินหนึ่งเท่าของจำนวนเนื้อที่ที่ดินที่กำหนดไว้ตามมาตรา 30 (1) หรือ (2) ทั้งนี้โดยกำหนดเงื่อนไขก็ได้ ในกรณีที่ผู้รับอนุญาตไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข คณะกรรมการมีอำนาจสั่งเพิกถอนการอนุญาตเสียได้และจัดซื้อหรือดำเนินการเวนคืนที่ดินหรือสั่งเลิกการเช่าที่ดินดังกล่าวได้ทั้งหมด หรือแต่งตัวส่วนตามแต่จะเห็นสมควร และนำที่ดินนั้นไปใช้เพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่อไป

มาตรา 32 เมื่อได้มีพระราชบัญญัติกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินใช้บังคับในท้องที่ใด และ ส.ป.ก. ได้จัดเวนคืนที่ดินแปลงใดแล้ว ให้สิทธิของผู้เช่าในที่ดินแปลงนั้นตามสัญญาเช่าหรือตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเช่านาเป็นอันสิ้นสุดลง

มาตรา 33 เมื่อได้มีพระราชบัญญัติกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินใช้บังคับในท้องที่ใดแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้บรรดาเจ้าของที่ดินที่มีที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินแจ้งจำนวนแปลงที่ดิน ขนาดของที่ดินแต่ละแปลง ที่ตั้งของที่ดิน และการทำประโยชน์ในที่ดินที่ตนเป็นเจ้าของทุกแปลงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเก้าสิบวัน ตามแบบและวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 34 ในกรณีที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์เพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม

สำหรับที่ดินที่เวนคืนตามวรรคหนึ่ง ให้ ส.ป.ก. หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจาก ส.ป.ก. มีอำนาจเข้าครอบครองที่ดินดังกล่าวเพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้ทันที

มาตรา 35 การชำระเงินค่าทดแทนให้แก่เจ้าของที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ที่ต้องเวนคืนเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้จ่ายเป็นเงินร้อยละยี่สิบห้าของเงินค่าทดแทนทั้งหมด ส่วนที่เหลือให้จ่ายเป็นพันธบัตรของรัฐบาลมีอัตราดอกเบี้ยไม่ต่ำกว่าร้อยละแปดต่อปี มีระยะเวลาได้ถอนคืนภายในสิบปี และเงื่อนไขเกี่ยวกับการจ่ายเงินให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในการฟ้องที่ดินซึ่งจะต้องเวนคืนมีเนื้อที่ไม่เกินยี่สิบห้าไร่ และเจ้าของที่ดินนั้นไม่มีที่ดินอื่นไม่ว่าในหรือนอกเขตปฏิรูปที่ดิน ให้ชำระเงินทั้งหมดในวันที่มีการโอนสิทธิในที่ดินนั้น แต่ทั้งนี้ไม่เกินจำนวนเงินห้าสิบสูงสุดที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ

มาตรา 36 ให้คณะกรรมการกำหนดเงินค่าทดแทนโดยคำนึงถึงการได้มา สภาพความอุดมสมบูรณ์และทำเลที่ตั้ง ของที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ ประกอบกับมูลค่าของผลิตผลเกษตรกรรมหลักที่สามารถผลิตได้จากที่ดินในท้องที่นั้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

แก่สังคมและแก่บรรดาเกษตรกรผู้ที่จะต้องรับภาระจ่ายค่าที่ดิน หรืออสังหาริมทรัพย์แก่ ส.ป.ก. ต่อไปด้วย

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือแจ้งจำนวนเงินค่าทดแทนให้เจ้าของที่ดินหรือผู้มีสิทธิได้รับเงินค่าทดแทนทราบ ถ้าเจ้าของที่ดินหรือผู้มีสิทธิได้รับเงินค่าทดแทนไม่เห็นชอบ ด้วยกันจำนวนเงินค่าทดแทนดังกล่าว มีสิทธิอุทธรณ์ได้ตามมาตรา 40

บรรดาที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ที่เวนคืนตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ ส.ป.ก. เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์เพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

มาตรา 37 ห้ามมิให้ยกอายุความครอบครองขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับ ส.ป.ก. ในเรื่องที่ดิน หรืออสังหาริมทรัพย์ที่ ส.ป.ก. ได้ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 38 ถ้า ส.ป.ก. เกี่ยวข้องในกิจการใดที่กฎหมายกำหนดให้จดทะเบียนใน อสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สิทธิอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้ ส.ป.ก. ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนนั้น

มาตรา 39 ที่ดินที่บุคคลได้รับสิทธิโดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จะทำการแบ่งแยกหรือโอนสิทธิในที่ดินนี้ไปยังผู้อื่นมิได้ เว้นแต่เป็นการตกทอดทางมรดกแก่ทายาท โดยธรรม หรือโอนไปยังสถาบันเกษตรกร หรือ ส.ป.ก. เพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 4

อุทธรณ์

มาตรา 40 ถ้าเจ้าของที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์หรือผู้มีสิทธิได้รับเงินค่าทดแทน ผู้ใดประสงค์จะอุทธรณ์ ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการอุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งตามมาตรา 36

มาตรา 41 ให้มีคณะกรรมการอุทธรณ์คณะหนึ่ง ประกอบด้วยปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายหนึ่งคน ผู้ทรงคุณวุฒิทางคินหนึ่งคน ผู้ทรงคุณวุฒิทางเศรษฐกิจการเกษตรหนึ่งคน ผู้ทรงคุณวุฒิทางพัชพรรณหนึ่งคนเป็นกรรมการ ให้ประธานกรรมการแต่งตั้งกรรมการหรือบุคคลใดเป็นเลขานุการคณะกรรมการ ให้คำแนะนำรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการอุทธรณ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นกรรมการหรืออนุกรรมการในคณะกรรมการหรือคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด มิได้

มาตรา 42 ให้คณะกรรมการอุทธรณ์มีอำนาจหน้าที่พิจารณาในวินิจฉัยคำอุทธรณ์ที่ยื่นต่อคณะกรรมการอุทธรณ์ ให้คณะกรรมการอุทธรณ์วินิจฉัยอุทธรณ์ให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเก้าสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับคำอุทธรณ์ หากผู้อุทธรณ์ไม่พอใจในคำวินิจฉัยอุทธรณ์ ให้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองได้ภายใน

กำหนดหนึ่งเดือน ในกรณีที่ยังไม่ได้มีการตั้งศาลปกครองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มิให้นำข้อความดังกล่าวเนื้ามาใช้บังคับ

มาตรา 43 ให้คณะกรรมการอุทธรณ์มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง หรือหลายคณะ เพื่อกระทำการที่อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการอุทธรณ์ หรือให้ช่วยเหลือในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ เว้นแต่การวินิจฉัยอุทธรณ์ และให้นำมาตรา 17 และมาตรา 18 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 44 ให้กรรมการอุทธรณ์ซึ่งคณะกรรมการตั้งมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ ส่องปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการอีกได้

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการอุทธรณ์ระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมี วาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งซ่อมนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของ กรรมการอุทธรณ์ซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้วนั้น

มาตรา 45 ให้นำมาตรา 16 มาตรา 17 และมาตรา 18 มาใช้แก่คณะกรรมการอุทธรณ์ โดยอนุโลม

มาตรา 46 หลักเกณฑ์และวิธีการในการยื่นอุทธรณ์ และวิธีพิจารณาในการวินิจฉัย คำอุทธรณ์ ให้กำหนดโดยกฎกระทรวง

หมวด 5 บทกำหนดโทษ

มาตรา 47 ผู้ได้ขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 23 หรือมาตรา 27 ต้องระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 48 ผู้ได้ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายรัฐธรรมนตรี ซึ่งออกตามมาตรา 33 ต้องระวังโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

นิคมสร้างตนเอง

ความนำ

การประชาสัมพันธ์ในประเทศไทยได้มีการเริ่มมาเป็นเวลานานแล้ว อย่างน้อย ก็ตั้งแต่สมัยของสมเด็จพระปิยมหาราช รัชกาลที่ 5 ซึ่งได้มีการวางรากฐานด้านการแพทย์ การศึกษา ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ กิจการด้านนี้ได้มีการขยายมากขึ้น ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา และได้ดำเนินการเป็นองค์การแน่นอน เมื่อได้จัดตั้งกรมประชาสัมพันธ์ขึ้น เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2483 โดยมุ่งหมายให้มีหน้าที่ดำเนินงานบริการ สังคมของรัฐ และส่งเสริมสวัสดิภาพของประชาชน ในชั้นแรกกรมนี้อยู่ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ต่อมาได้โอนไปสังกัดอยู่กระทรวงสาธารณสุขเป็นเวลา 7 ปี จึงได้โอนมาสังกัดกระทรวงมหาดไทย เมื่อปี 2492

สำหรับงานบริการสังเคราะห์ส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ประกอบด้วย การสังเคราะห์เด็ก การสังเคราะห์ครอบครัว การสังเคราะห์อาชีพ การสังเคราะห์ผู้ประสบภัย การสังเคราะห์คนทุพพลภาพและคนชรา บริหารด้านทัศนศึกษาอนามัย และนิคมสร้างตนเอง ส่วนการสังเคราะห์กรรมการ และการอาคารสังเคราะห์ ได้แยกออกไปเป็นส่วนงานต่างหาก คือ เป็นกรมแรงงาน และการเคหะแห่งชาติ

งานนิคมสร้างตนเองเป็นกองหนึ่งในกรมประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับการจัดนิคมสร้างตนเอง ซึ่งได้เริ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2483 ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งสหกรณ์นิคม พุทธศักราช 2483 นิคมสร้างตนเองแห่งแรกที่ได้จัดตั้งขึ้น คือนิคมสร้างตนเองพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

การดำเนินงานจัดนิคมสร้างตนเองในประเทศไทยในลำดับต่อมา ได้อาศัยพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พุทธศักราช 2485 ยกเลิกพระราชบัญญัติจัดตั้งสหกรณ์นิคม พุทธศักราช 2483 และประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 และพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 ทั้งนี้เพื่อสังเคราะห์บุคคลที่ขัดสนทุนรอน ไม่มีที่ดินทำกิน หรือมีแต่ไม่พอทำกิน ให้ได้มีที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง โดยมุ่งที่จะใช้ที่ดินนั้นประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ก่อให้เกิดผลผลิตทางเกษตรเพิ่มขึ้น และแปรสภาพที่ดินอันกรร่างว่างเป็นปลูกให้เกิดประโยชน์ ให้ประชาชนมีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น เป็นทางเพิ่มพูนรายได้แก่ประเทศไทยและสร้างชุมชนขึ้นใหม่ ให้เกิดมีความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการปกครอง

* ๗ เอเชีย พงศ์พาก (รวมรวม) , นิคมสร้างตนเอง ใน สนธิ บางซื่อ, การเมืองท้องถิ่นไทย, พระนคร: โรงพิมพ์ไทยอุบลราชธานีไทย, พ.ศ. 2518.

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง

1. ทางเศรษฐกิจ

1.1 ทำให้ผลิตผลทางเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น เนื่องจากนิคมสร้างตนเองประกอบการอาชีพทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ จะนั้นจึงสามารถก่อให้เกิดผลิตผลทางเกษตรเพิ่มขึ้นได้เป็นอันมาก

1.2 เพื่อให้ที่ดินกร้างว่างเปล่าเกิดประโยชน์ ประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 320 ล้านไร่ เป็นป่าไม้รวมประมาณ 187 ล้านไร่ เป็นหนอง คลองบึง ภูเขา ถนน และบ้านเมือง ประมาณ 74 ล้านไร่ ได้ใช้ในการเพาะปลูกพืชต่าง ๆ แล้วประมาณ 59 ล้านไร่ คงมีเนื้อที่รกร้างว่างเปล่า ซึ่งอาจบุกเบิกเป็นไร่นาหรือสวนได้อีกมาก ที่ดินเหล่านี้ถ้ารื้อถอนแล้วไม่เข้าจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว ก็อาจจะมีผู้บุกรุกเข้าไปตัดไม้ทำลายป่า ทำไร่เลื่อนลอย ตัดไม้ทำฟืนหรือเผาถ่าน ซึ่งไม่เกิดประโยชน์แก่ประเทศไทย จัดตั้งนิคมสร้างตนเองจะช่วยให้ที่ดินกร้างว่างเปล่าถูกใช้ประโยชน์เป็นไร่นาหรือสวนอย่างจริงจังในการเพิ่มพูนผลิตผลทางเกษตรและเพิ่มรายได้ให้แก่ประเทศไทย

1.3 เพื่อป้องกันการทำลายป่าทำไร่เลื่อนลอย นอกจากการจัดตั้งนิคมสร้างตนเองจะเป็นการปรับปรุงที่ดินอันกร้างว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์ช่วยเหลือประชาชนให้มีการประกอบอาชีพทางเกษตรเพิ่มพูนผลผลิตมีรายได้สูงขึ้นแล้ว ยังเป็นการกำจัดขอบเขตการทำลายป่าให้ลดน้อยลง

เพื่อเป็นการส่วนป่าไม้อันเป็นทรัพยากรธรรมชาติมีให้ถูกทำลายลง กระทรวงมหาดไทยได้มีนโยบายที่จะส่วนป่าในนิคมไว้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ บริเวณใดมีไม้มีค่าหรือเป็นต้นน้ำสำราญ ที่เป็นป่าช่วยรักษาความชุ่มน้ำของผิวดิน ทางราชการก็ได้ส่วนไว้มิให้จัดแบ่งให้ราษฎร ซึ่งเรื่องของการจัดนี้ ทางกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ก็ได้ให้ความร่วมมือในการสำรวจเลือกที่อันเหมาะสมในการจัดตั้งนิคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย

1.4 ทำให้ปัญหาการเช่าที่ดินหมุดไปหรือเกิดขึ้นได้ยาก เกษตรกรบางส่วนไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินจากนายทุนหรือเจ้าของที่ดินเพื่อประกอบอาชีพ ทำให้รายได้และความมั่นคงของเกษตรกรลดน้อยลง ทางราชการจึงได้จัดตั้งนิคมสร้างตนเองขึ้นเพื่อจัดปัญหานี้

1.5 เพื่อบรยักห์ที่ดินเพาะปลูกให้มีเพิ่มมากขึ้น การจัดตั้งนิคมสร้างตนเองขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ นับว่าเป็นวิธีการอันหนึ่งเพื่อที่จะขยายที่ดินเพาะปลูกในประเทศไทยให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มผลิตผลทางเกษตร ก่อให้เกิดรายได้แก่ประเทศไทย

1.6 เพื่อให้การค้า การค้าส่ง และอุตสาหกรรมเจริญขึ้น เมื่อนิคมสร้างตนเองก่อให้เกิดผลิตผลทางเกษตรเพิ่มมากขึ้นย่อมจะทำให้มีการซื้อ-ขายผลผลิตเป็นไปอย่าง

ก้าวข้างหน้า ในการนี้ทั้งผู้ชี้อ้อและผู้ขายย่อมมีความจำเป็นในการขนส่งสินค้าที่ผลิตได้ออกสู่ตลาดตามความต้องการของผู้บริโภค ย่อมเป็นทางช่วยให้การค้า การขนส่งเจริญขึ้น ส่วนในด้านการอุตสาหกรรมนั้น มีผลิตผลทางเกษตรมากขึ้น การที่จะแบ่งสภาพวัตถุดิบเป็นวัสดุสำเร็จ เพื่อให้ได้ราคาดี ย่อมอาศัยการอุตสาหกรรม ดังนั้นความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมจึงจริงจังอย่างแน่นอน

2. วัตถุประสงค์ทางสังคมและวัฒนธรรม

2.1 เพื่อให้ประชาชนที่อยู่กันหนาแน่นในเมือง ได้อยพอกไปประกอบอาชีพ ในท้องถิ่นชนบท การที่ประชาชนเข้ามาอาศัยกันแต่ในเมืองมากเกินไป จะเกิดปัญหาคนล้นงานและไร้อาชีพมากขึ้น ถ้าไม่รีบแก้ไข หรือหาทางให้ประชาชนได้มีหลักแหล่งประกอบอาชีพ นอกจากนั้นการที่มีคนอยู่หนาแน่น ปัญหาทางสังคมจะเกิดขึ้นได้โดยง่าย

2.2 เพื่อให้ประชาชนมีที่ดินเพื่อประกอบอาชีพและอยู่อาศัยเป็นของตนเอง การที่ประชาชนมีที่ดินเพื่อประกอบอาชีพและอยู่อาศัยเป็นของตนเองไม่ต้องเช่าที่ดินผู้อื่น ย่อมเป็นหลักประกันที่ดีของตนและครอบครัว และถือว่าเป็นผลให้สืบสานภูมิปัญญาทางสังคมของประเทศเกิดความมั่นคงยิ่งขึ้น

2.3 เพื่อให้ประชาชนมีความรู้สึกห่วงเห็นที่ดินและท้องถิ่นของตนเอง ประชาชนที่เข้าไปประกอบอาชีพในนิคมสร้างตนเองจะได้รับแบ่งที่ดินให้ครอบครองทำประโยชน์ซึ่งที่ดินนั้นจะเป็นหลักประกันของครอบครัวได้เป็นอย่างดี เพราะพืชผลเพาะปลูกทำให้เกิดมีรายได้ ดังนั้นเจ้าของที่ดินย่อมจะทำนุบำรุงที่ดินของตน เพื่อประโยชน์ของตนเอง และบุตรหลานในภายหน้า และโดยที่ประชาชนอยู่ในนิคม ซึ่งประกอบการอาชีพและสภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างดี ก่อให้เกิดความมั่นคง ประชาชนจะได้มีความรู้สึกรักท้องถิ่น รักประเทศชาติแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น รู้จักช่วยตนเองและร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.4 เพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพของประชาชนในชนบท โดยปกติความเจริญในด้านต่าง ๆ มักมีอยู่แต่ในเมืองหรือในตัวจังหวัดเท่านั้น เมื่อจัดตั้งนิคมสร้างตนเองแต่ละแห่ง ที่จะมีการจัดสิ่งสาธารณูปโภค เช่น ถนนหนทาง สุขาภิบาล โรงเรียน ตลาดร้านค้า บ่อน้ำ สารน้ำ ตลอดจนการบริการด้านอื่น ๆ ซึ่งทำให้สวัสดิภาพของประชาชนในชนบทเป็นไปด้วยดีและท้องถิ่นมีความเจริญขึ้นโดยรวดเร็ว

3. วัตถุประสงค์ในการการปกครอง

3.1 เพื่อจัดระบบชุมชนในท้องถิ่นชนบทให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย การจัดตั้งนิคมสร้างตนเองเป็นการสร้างชุมชนขึ้นใหม่ เพื่อก่อรูปเป็นบ้านเมืองต่อไป จะนั่นจึงสามารถจัดให้ประชาชนที่รวมกลุ่มกันอยู่นั้นมีระเบียบวินัยดีได้อย่างทั่วถึง แต่ถ้าประชาชนอยู่กันกระჯัดกระจายหรือเรื่องไม่เป็นหลักแหล่ง มิได้รวมกันอยู่ตามแผนผัง

เช่น ที่จัดดำเนินการอยู่ขณะนี้ ก็เป็นการยกที่จะจัดระเบียนชุมชนส่วนย่อยที่กระทรวงฯ หรือเรื่องดังกล่าวนั้นให้ได้

3.2 เพื่อขอจัดมูลเหตุแห่งอาชญากรรมและกรณีพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน เมื่อประชาชนไปประกอบอาชีพในนิคมสร้างตนเอง ซึ่งมีงานทำโดยทั่วไป มีรายได้และความเป็นอยู่สูงขึ้น ความนิ่งคิดก็ย่อมจะไม่โน้มเอียงไปในทางไฟต่ำ กล่าวคือ ประพฤติผิดกฎหมายบ้านเมือง หรือประกอบอาชญากรรมเป็นใจผู้ร้าย หรือเป็นบุคคลอันธพาลซึ่งบ้านเมืองไม่พึงประสงค์

3.3 เพื่อให้ประชาชนได้แลเห็นประโยชน์จากบริการของรัฐและความห่วงใยของรัฐบาล กล่าวโดยทั่วไปราชภารกิจทั่วไปในท้องที่ด้านต่าง ๆ กระทำการ หรือเสริมสร้างกันแต่ภายในเมืองหลวง จังหวัด หรืออำเภอเสียโดยมาก ส่วนห้องถนนที่ยังคงสภาพเดิมและมีการเปลี่ยนแปลงน้อย ไม่ทันกับความต้องการของประชาชน

เมื่อรัฐบาลได้จัดตั้งนิคมสร้างตนเองขึ้น ประชาชนจึงเข้าไปประกอบอาชีพในนิคม จะได้รับความช่วยเหลือส่งเสริม ให้มีที่ดินและบ้านเรือนอยู่อาศัย ประกอบอาชีพเป็นของตัวเอง และได้รับบริการเป็นสาธารณะปัจจุบัน ด้วย ย่อมทำให้ประชาชนมีมาตรฐานการครองชีพดีขึ้น อันจะเป็นทางก่อให้เกิดความเลื่อมใสในการปกครองของระบบของประชาธิปไตยเป็นอย่างดี

วิธีดำเนินงานจัดนิคมสร้างตนเอง

1. การสำรวจและเลือกที่ดิน การสำรวจและเลือกที่ดิน เพื่อจัดตั้งนิคมสร้างตนเองนั้น ได้มีหลักเกณฑ์พิจารณาอย่างกว้าง ๆ ดังนี้ :-

1.1 ที่ดินที่จะจัดตั้งนิคมฯ ต้องมีเนื้อที่อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5,000 ไร่

1.2 บริเวณที่ดินนั้นอยู่ในท้องที่ใด มีอาณาเขตติดต่ออย่างไร ห่างจากเขตชุมชนบ้านเพียงใดหรือไม่

1.3 ลักษณะของเนื้อดินมีความอุดมสมบูรณ์เพียงใด เหมาะแก่การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์หรือไม่

1.4 มีแหล่งน้ำดีบ้างในบริเวณที่ดินนั้น เป็นแหล่งน้ำซึ่งมีน้ำอยู่ตลอดปี หรือว่ามีอยู่เป็นบางฤดูกาล

1.5 ภัยธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น โรคภัยไข้เจ็บ น้ำท่วม ฝนแสลง ฯลฯ หรือไม่ ถ้ามีภัยนั้นแรงเพียงใด

1.6 สภาพการคมนาคม และเส้นทางติดต่อจังหวัด, อำเภอ ทางไหน เช่น ทางน้ำ รถยนต์ รถไฟ เป็นระยะทางเท่าไร?

1.7 ลักษณะของผู้คนที่อาศัยอยู่ในดินที่ดินนั้นเป็นประการใด

1.8 มีบริการใดบ้างที่อาจได้รับจากชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง เช่น ตลาด สุนมาตา

โรงพยาบาล สระน้ำ ป่อน้ำสาธารณะ เป็นต้น

2. การส่วนที่ดิน ภายหลังจากที่ได้ดำเนินการสำรวจและเลือกที่ดินแล้ว และพิจารณาเห็นว่าที่ดินที่ได้สำรวจเป็นที่เหมาะสมพอจะจัดเป็นนิคมสร้างตนเองขึ้นได้ กรมประชาสงเคราะห์จะได้ดำเนินการขอส่วนที่ดินที่จะจัดตั้งนิคมต่อคณะกรรมการที่ดินแห่งชาติ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน เพื่อพิจารณาอนุมัติให้ดำเนินการต่อไป

3. การวางแผน แผนผังของนิคมต้องแสดงให้ทราบถึงบริเวณที่จะจัดตั้งที่ทำการนิคม หอประชุม ไร่ทดลอง และบ้านพักเจ้าหน้าที่ ถนน ตลาด ร้านค้า โรงเรียน สุขศala หรือโรงพยาบาล สถานีตำรวจน้ำที่เสียงสัตว์ และสิ่งสาธารณูปโภคนอื่น ๆ ตามความเหมาะสม นอกเหนือนี้ที่จัดเป็นบริเวณที่ดินที่จะจัดสรรให้ราษฎรเข้าตั้งหลักแหล่งประกอบอาชีพเป็นแปลง ๆ ละ 25 ไร่ แต่ถ้ามีจำนวนคนในครอบครัวมาก ตั้งแต่ 5 คน ขึ้นไปก็อาจพิจารณาให้เพิ่มขึ้นอีกแต่ไม่เกิน 50 ไร่ (บางนิคมแบ่งสรรให้ไม่ถึง 25 ไร่ เพราะที่ดินมีจำกัด) มีถนนสิ่งทุกแห่ง ผังการจัดสรรที่ดินให้ราษฎรทำได้ 2 แบบ คือ

1) แบบกระจาย โดยการจัดแบ่งที่ดินออกเป็นแปลง ๆ ให้ราษฎรปลูกบ้านในที่ดินนั้นเรียงรายกันไป การจัดแบบนี้ ที่ดินประกอบอาชีพกันที่อยู่อาศัยจะอยู่ในแปลงเดียวกัน การจัดแบบนี้มีข้อเสียตรงที่ราษฎรอยู่ประจำไม่รวมกลุ่ม การบริการสาธารณูปโภค และสาธารณูปโภคต่าง ๆ กระทำได้ยาก

2) การจัดแบบรวมกัน จัดแบบนี้แยกที่ดินทำกินออกจากที่อยู่อาศัย กล่าวคือ ราษฎรจะได้รับที่ดินสำหรับการปลูกบ้านเรือนเป็นกลุ่ม อาจจะเป็นกลุ่มละ 40 หลังคาเรือน ภายในบริเวณกลุ่มนั้น จะจัดสิ่งสาธารณูปโภค เช่น โรงเรียน สุขศala ป่อน้ำ ไฟฟ้า ตลาด และถนนสนับสนุนให้มีรั้ว ฯลฯ ส่วนที่ดินสำหรับประกอบอาชีพก็จะจัดในที่ดินสักจากที่อยู่อาศัย โดยที่อหลักไม่ให้เสียเปรียบในระยะทางเดินไปยังแปลงประกอบอาชีพ

4. การกัดเลือกบุคคลเข้าเป็นสมาชิกนิคม การคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นสมาชิกนิคม ดำเนินการโดยมีคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย นายอำเภอท้องที่ที่นิคมสร้างตนเองตั้งอยู่ เป็นประธานที่ดินอำเภอ ผู้ปกครองนิคม เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง และกรรมการอื่น ๆ อีก 2 คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้ง มีหน้าที่พิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นสมาชิกในนิคม โดยกำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่สมควรเข้าเป็นสมาชิกนิคมไว้ ดังนี้ :-

- 1) สัญชาติไทย
- 2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ และเป็นหัวหน้าครอบครัว มีจำนวนคนพอแก่การประกอบอาชีพ
- 3) เป็นผู้เขียนขันแข็ง มีร่างกายสมบูรณ์ และสามารถประกอบอาชีพในทางเกษตรได้
- 4) ไม่เป็นคนวิกฤต หรือมีจิตพิ่มเพื่อนไม่สมประกอบ

- 5) เป็นผู้มีความประพฤติดี และเต็มใจปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของนิคม
- 6) เป็นผู้ไม่มีพิณสำหรับประกอบอาชีพเป็นของตนเองมาก่อน หรือมีเลิกน้อย
- 7) เป็นผู้ไม่มีการประกอบอาชีพอย่างใดพอก่อนการประกอบอาชีพ เป็นการแน่นอนแล้ว

5. การจัดให้กรอบการที่ดินและการซ่อมแซมหลังคา เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณา
รับเข้าเป็นสมាជิญนิคมแล้ว ก็จะจัดให้เข้าครอบครองทำประทัยชน์ในที่ดินตามลำดับก่อนหลัง
หากมีผู้สมัครหลายราย ก็จะใช้วิธีจับสลาก ในระยะเริ่มแรกทางน้ำจะให้ความช่วยเหลือ
ให้กู้ยืมเงินทุน เพื่อเป็นค่าอพยพครอบครัว ค่าปลูกสร้างบ้านเรือน ค่าซื้อพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์
ค่าเครื่องมือประกอบอาชีพ และค่าเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น โดยกำหนดให้ครอบครัวละ
ไม่เกิน 10,000 บาท

นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมแนะนำในด้านการประกอบอาชีพให้ถูกหลักวิชา จัดหา
พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ให้สามารถยืนปลูกและเลี้ยงเจ้าหน้าที่ที่จะออกเยี่ยมเยียนแนะนำและ
ให้คำปรึกษาตลอดจนการแก้ไขปัญหาน้ำขัดข้องต่าง ๆ และพิจารณาจัดบริการด้านอื่น ๆ
เพื่อประโยชน์ของท้องถิ่นร่วมกัน เป็นต้นว่า ตลาด ร้านค้า การไฟฟ้า น้ำบริโภคใช้สอย
สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ ตามกำลังงบประมาณ

6. การปกกรอง นิคมสร้างตนเองแต่ละแห่งมีผู้ปักครอง 1 คน และข้าราชการ
หรือเจ้าหน้าที่อื่นตามสมควร โดยปฏิบัติตามเด็ดต่อประธานาธิบดีและอ้าເກອ สำหรับ
กิจกรรมภายในนิคม ได้จัดแบ่งเป็นเขต ๆ เขตหนึ่ง 2 ตารางกิโลเมตร มีประมาณ 40 ครอบครัว
มีหัวหน้าเขตซึ่งสามารถแต่ละเขตเป็นผู้เลือก สำหรับเป็นตัวแทนในการติดต่อกับผู้ปักครอง
เกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ อันเป็นส่วนรวม และเป็นประธานในการประชุมของสมาชิกนิคม
แต่ละเขต

การจัดนิคมสร้างตนเองมุ่งที่จะปรับปรุงพื้นที่ที่ให้กลับสภาพเป็นบ้านเมือง
ต่อไป ดังนี้ เมื่อนิคมสร้างตนเองแห่งใดมีสมาชิกเป็นจำนวนมาก และได้พัฒนาเจริญก้าว
หนีนสมควรที่จะยกฐานะเป็นหมู่บ้าน ตำบล กิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณี ก็จะเสนอกระทรวง
มหาดไทย เพื่อพิจารณายกฐานะนิคมสร้างตนเองแห่งนั้นขึ้นเป็นหมู่บ้าน ตำบล กิ่งอำเภอ
หรืออำเภอต่อไป โดยมอบให้ทางจังหวัดอำเภอรับมอบไปดำเนินการ กรมประชาสงเคราะห์
ก็จะถอนกำลังเจ้าหน้าที่ และเครื่องมือเครื่องใช้ไปจัดตั้งนิคมสร้างตนเองแห่งอื่นต่อไปอีก
เพื่อเป็นการประหยัดกำลังเจ้าหน้าที่และค่าใช้จ่ายในการลงทุน

7. การให้กรรมสิทธิ์ที่ดิน สามารถผูกติดกับผู้ที่ได้รับมอบให้ครอบครองที่ดิน พึงเป็น^{ผู้} เคารพและเชื่อพึ่งต่อระบบที่ดินและข้อบังคับในการดำเนินงานจัดนิคม ร่วมมือและช่วยเหลือ
ซึ่งกันและกัน พยายามทำที่ดินให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย จัดบ้านเรือน
ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เป็นนักการพนัน หรือนักคิดสุรา ตั้งเหล่านี้เป็นข้อสังเกต

ในการพิจารณาเกี่ยวกับการให้กรรมสิทธิ์ที่ดิน

นอกจากนั้น สมาชิกนิคมยังต้องจัดทำที่ดินให้เกิดประโยชน์ ให้แล้วเสร็จภายใน 5 ปี หรืออย่างน้อยทำประโยชน์ได้ 3 ใน 5 ส่วน ของที่ดินที่ครอบครองอยู่ ก็มีสิทธิ์ขอหนังสือสำคัญแสดงว่าตนได้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่สอบสวนได้ความว่า ผู้ขอได้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นแล้วจริง และทั้งได้ชำระหนี้สินที่เพิ่งต้องชำระ ได้แก่เงินกู้ยืมไปลงทุน เป็นต้น เสร็จแล้ว อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์จะออกหนังสือสำคัญ แสดงว่า ได้ทำประโยชน์แล้ว เพื่อนำไปเป็นหลักฐานในการขอรับโฉนดที่ดินต่อไป แต่ภายใน 5 ปี นับแต่วันได้รับโฉนดที่ดิน สมาชิกนิคมจะถอนหรือซื้อ-ขาย ที่ดินนั้นไม่ได้ เว้นแต่การถอนในทางมรดกเท่านั้น

การจัดนิคมสร้างตนเองตามนโยบายรัฐบาลภายหลังการปฏิวัติ

นิคมสร้างตนเองได้แบ่งประเภทไว้ ดังนี้ :-

1. นิคมสร้างตนเองเพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ย่อมเป็นที่กราบกันแล้วว่า สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยทั่วไปนั้น มีความแห้งแล้งและภัยดبار เพราะขาดแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยสำคัญ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และสัตว์ สังคมจะดินเป็นทราย ขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงเป็นเหตุให้ราชภูมิประสบภัย ปัญหาการทำมาหากินไม่พอเลี้ยงครอบครัว

เนื่องจากปัญหาขัดข้องในการประกอบอาชีพ จึงทำให้ราชภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่างพากันอพยพเข้ามารามาทำมาหากินเลี้ยงชีพในเมือง และเมืองหลวงเพิ่มมากขึ้น ย่อมทำให้เกิดปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ ตามมาภายหลัง เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหารี่องท่อ竽่าศัย ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ อันจะเป็นผลกระทบกระเทือนต่อสวัสดิภาพทางสังคม และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

รัฐบาลจึงได้วางนโยบายที่จะส่งเสริมให้ประชาชนในภาคนี้แต่ละครอบครัวมีรายได้จากการประกอบอาชีพสูงขึ้น สามารถใช้ที่ดินและแรงงานของตนในการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนจัดหาบริการเกี่ยวกับความสะอาดสนับสนุน และสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้ตามสมควร เพื่อชักจูงให้ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความพอใจที่จะประกอบอาชีพในท้องถิ่นอันเป็นภูมิลำเนาเดิมของตน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า ยิ่งขึ้น โดยจัดเป็นรูปนิคมสร้างตนเองในที่ดินกร้างว่างเปล่า และขยายการดำเนินงานนิคมสร้างตนเองที่ได้ดำเนินการจัดตั้งขึ้นแล้วให้สามารถสนับสนุนความต้องการของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้อย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ

นิคมสร้างตนเองภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ได้จัดตั้งขึ้นแล้ว 9 นิคม คือ :-

1.1 นิคมสร้างตนเองโพนพิสัย	จังหวัดหนองคาย
1.2 นิคมสร้างตนเองเชียงพิน	จังหวัดอุดรธานี

1.3 นิคมสร้างตนเองมุกดาหาร	จังหวัดนครพนม
1.4 นิคมสร้างตนเองพิมาย	จังหวัดนครราชสีมา
1.5 นิคมสร้างตนเองบึงกุ่ยใหญ่	จังหวัดศรีสะเกษ
1.6 นิคมสร้างตนเองห้วยค้อล้า	จังหวัดศรีสะเกษ
1.7 นิคมสร้างตนเองห้วยทับทัน	จังหวัดสุรินทร์
1.8 นิคมสร้างตนเองปราสาท	จังหวัดสุรินทร์
1.9 นิคมสร้างตนเองบ้านกรวด	จังหวัดบุรีรัมย์
1.10 นิคมสร้างตนเองกุนินารายณ์	จังหวัดกาฬสินธุ์

ได้จัดตั้งขึ้นตามโครงการระยะยาวของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่จังหวัดกาฬสินธุ์

1.11 นิคมสร้างตนเองลำโดมใหญ่	จังหวัดอุบลราชธานี
------------------------------	--------------------

จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือตามแผนป้องกันและปราบปรามผู้ก่อการร้าย

2. การจัดตั้งนิคมสร้างตนเองภาคเหนือ มีนิคมสร้างตนเองที่จัดตั้งขึ้นแล้ว 5 นิคม

2.1 นิคมสร้างตนเองบึงกาด	จังหวัดอุตรดิตถ์
2.2 นิคมสร้างตนเองทุ่งโพธิ์ทะเล	จังหวัดกำแพงเพชร
2.3 นิคมสร้างตนเองทุ่งสาน	จังหวัดพิษณุโลก
2.4 นิคมสร้างตนเองบ่างระกำ	จังหวัดพิษณุโลก
2.5 นิคมสร้างตนเองบ้านโตก	จังหวัดเพชรบูรณ์

3. การจัดตั้งนิคมสร้างตนเองภาคใต้ ในคราวที่ พนฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางไปตรวจราชการที่ภาคใต้ เมื่อปี 2503 ได้พิจารณาเห็นว่า พื้นที่ดินในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ ทางภาคใต้ มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสมแก่การปลูกพืช มีเนื้อที่เพียงพอที่จะอพยพประชาชนจากภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยไปประกอบอาชีพในทางเกษตรกรรม ได้อีกมาก จึงได้นำเรื่องเข้าหารือในที่ประชุมคณะกรรมการรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2503 ที่ประชุมเห็นชอบที่จะจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง และขยายนิคมที่มีอยู่เดิมให้รับราชการเข้า ทำกินเพิ่มขึ้นอีก

3.1 การขยายนิคมที่ได้จัดตั้งไว้แล้ว คือ :-

3.1.1 นิคมสร้างตนเองบุตทะเล	จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3.1.2 นิคมสร้างตนเองรัตตภูมิ	จังหวัดสงขลา
3.2.3 นิคมสร้างตนเองแวง	จังหวัดราชบุรี
3.1.4 นิคมสร้างตนเองควนกาหลง	จังหวัดสตูล
3.1.5 นิคมสร้างตนเองโคลกโพธิ์	จังหวัดปัตตานี
3.1.6 นิคมสร้างตนเองชาร์โตร	จังหวัดยะลา
3.1.7 นิคมสร้างตนเองควนขุน	จังหวัดพัทลุง

3.2 จัดตั้งนิคมพัฒนาภาคใต้ขึ้นอีก 3 นิคม คือ :-

3.2.1 นิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้	จังหวัดสุูล
3.2.2 นิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้	จังหวัดยะลา
3.2.3 นิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้	จังหวัดนราธิวาส

4. การจัดตั้งนิคมสร้างตนเองช่วยเหลือผู้อพยพจากเขตท้าวท wen ตามที่ทางราชการได้จัดสร้างเป็นกันน้ำขึ้นในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ ทำให้ราชภูมิที่ดินที่ตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณเหนือเขื่อนถูกน้ำท่วม จึงจำเป็นต้องอพยพออกจากบริเวณนั้น คณะกรรมการรัฐมนตรีจึงมีมติให้กระทรวงมหาดไทย โดยกรมประชาสงเคราะห์ จัดตั้งนิคมสร้างตนเองขึ้น เพื่อช่วยเหลือราชภูมิดังกล่าว นิคมที่ได้จัดตั้งไปแล้ว คือ :-

4.1 นิคมสร้างตนเองขอด จังหวัดเชียงใหม่ โดยรับราชภูมิที่ถูกน้ำท่วมบริเวณเหนือเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก	
4.2 นิคมสร้างตนเองสำน้ำปาว	จังหวัดกาฬสินธุ์
4.3 นิคมสร้างตนเองสำะตะคง	จังหวัดนครราชสีมา
4.4 นิคมสร้างตนเองสำน้ำพอง	จังหวัดขอนแก่น
4.5 นิคมสร้างตนเองสำน้ำน่าน	จังหวัดอุตรดิตถ์
4.6 นิคมสร้างตนเองกีวลุม	จังหวัดลำปาง
4.7 นิคมสร้างตนเองสำโน้มน้อย	จังหวัดอุบลราชธานี
4.8 นิคมสร้างตนเองสำน้ำอูน	จังหวัดสกลนคร

5. นิคมสร้างตนเองภาคกลาง ได้แก่นิคมสร้างตนเอง :-

5.1 นิคมสร้างตนเองพระพุทธบาท	จังหวัดสระบุรี
5.2 นิคมสร้างตนเองทับกวาง	จังหวัดสระบุรี
5.3 นิคมสร้างตนเองตาคลี	จังหวัดนครสวรรค์
5.4 นิคมสร้างตนเองเขานบ่อแก้ว	จังหวัดนครสวรรค์
5.5 นิคมสร้างตนเองเลี้ยงโคนม	จังหวัดสระบุรี
5.6 นิคมสร้างตนเองประจำวันศรีขันธ์	จังหวัดประจำวันศรีขันธ์
5.7 นิคมสร้างตนเองบางปะกง	จังหวัดสมุทรปราการ
5.8 นิคมสร้างตนเองเขื่อนเพชร	จังหวัดเพชรบุรี
5.9 นิคมสร้างตนเองหัวโยโปง	จังหวัดระยอง
5.10 นิคมสร้างตนเองกระเสียว	จังหวัดสุพรรณบุรี